

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 52 (2328) Год XLV

Беласток 24 снежня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

У Мінску таксама змагаюца з глабалізацыяй

Яўген МІРАНОВІЧ

У дніх 5-6 снежня 2000 года ў Мінску праходзіла другая сесія III Міжнароднага кангрэса беларусістай. Арганізаторам, як заўсёды, была Міжнародная асацыяцыя беларусістай, якую ўзначальвае прафесар Адам Мальдзіс. Сёлетні Кангрэс адбываўся пад патранатам ЮНЕСКА і прымала ў ім удзел калія двухсот вучоных з 14 краін свету.

Большасць удзельнікаў Кангрэса складалі людзі, якія сябе добра ведаюць ды даволі часта сустракаюцца на канферэнцыях. Вельмі мала новых твараў сведчыць аб tym, што зацікаўленне Беларуссю ў свеце ў апошніх гадах значна паменшылася. Проста, німа механізмай прамоціі краіны, а ўлады прывялі дзяржаву да ізаливанасці. Таму Беларусь становіща для Еўропы белай плямай, краінай, пра якую мала хто ведае.

Падчас пленарных пасяджэнняў, якія адкрылі і завяршылі з'езд вучоных, як нешта пагрозілае, шматразова паўтаралася слова „глабалізацыя”. Гучала яно даволі смешна і штучна на фоне праблем, якія спадарожнічаюць беларускай навуцы, культуры і асьвеце. Можна прафаваць зразумець прычыны пратесту маладых французаў, італьянцаў, аўстрыйцаў ці амерыканцаў суправаду глабалізацыі, але ізаливанай ад свету Беларусі ніякая глабалізацыя не пагражает. Наадварот, пабываючы ў мінскіх гатэлях, барах ці на вакзалах, не ўспамінаючы пра памежную мытні, проста пажаданым было б, каб прыняліся тут сусветныя нормы санітарнага стану, узроўню абслуговування кліентаў, дысцыплінаванасці працы дзяржаўных служб. Адметнасць жыхароў Беларусі на фоне іншых еўрапейскіх народоў так відавочная, што мала хто іх ужо разумее. Таму ў выпадку Беларусі г.зв. глабалізацыя была б чымосьці вельмі пажаданым. Заліў чужой культуры акурат не пагражает Беларусі, таму што свая ўжо здаўна сапхнутая на абочыні грамадскага жыцця.

Праца Кангрэса праходзіла ў чатырох секцыях, у якіх разглядаліся пытанні ўкладу беларускай культуры ў дзяржаўнасці і нацыянальной свядомасці беларускага народа ў параўнанні з аналагічнымі працэсамі ў суседніх народоў, ролі беларускай дыяспары ў дыялогу культур і адносінамі паміж канфесійнымі і этнічнымі супольнасцямі Беларусі. Слухаючы дакладчыкамі апошнія секцыі найчасцей можна было пачуць слова пра „традыцыйную талерантнасць беларусаў”. Часам я адчуваў сябе як на ўроках гісторыі ў сярэдняй школе, калі настаўнікі пераконвалі вучняў „пра традыцыйную польскую талерантнасць”. Сёння, аднак,

[працяг [2](#)]

Юры Гумянюк чытае свае вершины ў Цісоўцы.

Найважнейшая талерантнасць

Ганна КАНДРАЦЮК

З боку Варшавы Міжнародны артыстычны фестываль „Свет на баку” паказаўся беларускім мерапрыемствам. Такое меркаванне ўнушаў голас публікі — у большасці мінскай і беларускай беластоцкай. Праўда, прыйшла і стаўлічная „варшаўка” (вядомыя журналісты, літаратары, мастакі). І, здаецца, такога варыянту не прадбачыў нават Багдан Дудко, арганізатар і старшыня Маствацкага аб’яднання „Карткі”, які менавіта з Варшавы рагшыў прамаваць шматнацыйнальны голас беластоцкага культуранага памежжа.

Фестываль пачаўся 30 лістапада г.г. у Цэнтры сучаснага мастацтва на Уяздоўскім замку. Несумненай падзеяй стала праца прафесара „Метафізікі правінцыі” Яна Камінскага. У кнігцы 12 гутарак-разважанняў на шырокую тэму, вынесеную ў загаловак. Пра сваё ўспрыманне правінцыі выказываючы, між іншым, Сакрат Яновіч, Лявон Тарасевіч, Ежы Плютовіч, Уладзімір Паўлючук, Анджэй Струміла. Промоцыі спадарожнічала презентация зборнікаў вершаў Лукаша Шопы „Roadmovie” (жыве ў Вене) і Гжэгажа Урублеўскага „Капенгага”, зараз жыхара Капенгагена.

Пра папулярнасць Касі Камоцкай і Лявона Вольскага ў Варшаве сведчыла шматлюдная публіка. З-за цеснатаў і мітусні кафейнай атмасфери канцэрт атрымаліся асаблівы, адным словам, удалы. Спевакі ў сваю чаргу паказалі сваё майстэрства, бо, незалежна ад умоў, умеючы зачараваць нават выпадковага слухача.

Далейшы ход Фестывалю завяршаўся ў Беластоку і Цісоўцы. Тут сустрэліся ў сваю чаргу мясцовыя стваральнікі культуры і іх разважанні пра метафізіку Беласточчыны (ды не толькі) папаўнялі зместам атмасферу канчаючагася тысячагоддзя — шмат нараканняў на цяжкі стан культуры і недахоп добрай волі ў цяжкім жыцці на памежжы.

— Найбольш правінцыяльным сучасным лозунгам з'яўляецца лозунг „Polska dla Polaków”, — адзначыў Анджэй Струміла. Паводле мастака, на правінцыі найважнейшая талерантнасць. Професар Струміла сведома памяняў Нью-Йорк на Мацьковую Руду на Сувальшчыне, каб быць бліжэй чалавека і чистага неба. Пачуўся таксама цікавы сказ: Беласточчына не ёсць правінцыяй дзякуючы Валілам! Гэта асобы маштабу Лявона Тарасевіча фарміруюць мясцовую метафізіку.

— Што мне Беласток? — задумоўваўся ў сваю чаргу Тадэуш Слабадзянак. — Тут многа добра і многа ліхога. Людзі — у якіх уражлівасць бярэцца з адчаю і фрустрацыі. Гасціннасць — выплывае са страху перад госцем, якога па сутнасці гаспадар ненавідзіць.

— Мяне выгналі з гэтага горада, выгналі мой тэатр (Вершалін), — гаварыў Слабадзянак, — аднак у мяне асталася тая цесная, незнішчальная сувязь. Нягледзячы на месцы ў свеце, дзе знаходзіцца тэатр, мае герой заўсёды адсюль, з беластоцкім разуменнем добра і зла.

Вялікай падзеяй былі таксама два беластоцкія канцэрты — „Balkan Express” [працяг [3](#)]

Нашым ышчадам і іх блізкім,
якія Каляды адзначаюць па новым
стылі, жадаем спакойнага і прыемнага
святочнага адпачынку.

РЭДАКЦІЯ

Надзея ў Гарадку

То ж павінна быць многа людзей! А як сталі ісці! Пазаймалі ўсе лаўкі, і стаяць трэба было. Цімашэвіч узяў голас. А потым задавалі яму пытанні. Адказваў... Якія пытанні? Як жыве ўсё? Чому такое беспрацоўе... Чому так, чому так. Гаварылі пра тое, што ёсць. Што цяжка. Ну, дык што — Цімашэвіч направіць гэта? — махае рукой Надзея Дудзік.

[спатканне з парламентарыямі [3](#)]

Мытня

Набліжаюцца Каляды і ўсе ў Гродне ведаюць, што ў Польшчы расце попыт на алкаголь і цыгарэты. Таму на вакзале перад мытнімі чаргамі як за мясам у Польшчы ў час ваеннага становішча.

[перасяканне мясы [4](#)]

„Канапелька” — 2000

„Канапелька” — 2000 у тэатры імя Вянгеркі ўражвае гукам, хуткасцю акцыі, мадэрн-вопраткай настаўніцы, арыгінальнымі сцэничнымі афармленнем. Усё адбываецца як бы сёння. Настаўніца прыходзіць у вёску Тапляры з іншага свету, такога, пра які не мог пісаць Рэдлінскі ў пачатку сямідзесятых гадоў, калі вяскоўцаў пужала яшчэ асвета, меліярацыя, электрычнасць...

[спектакль [5](#)]

У хаце Mixасёвай

Вялікі парадак у тваіх зборах. Не выкінуў ты аніводнага ліста — ляжаць пісьмы да каханых, да сяброў, і ад іх прышлыя. Лісты да Евы, якія вы пісалі адно да аднаго на сурвэтках. У някранутай шафцы пісьмовага стала нявысланыя лісты да Анастассі і дзяцей.

[пра M. Шаховіча [8](#)]

Цар Мікалай II вярнуўся

у Белавежу

Калі прафесар Анатолій Канатоп даўедаўся, што цар Мікалай II часта маўліўся ў белавежскай царкве, яму стала ясна, што менавіта гэты храм будзе падыходзіць для запісу першай у гісторыі Рускай праваслаўнай царкве літургічнай кананізацыйнай музыке, прысвечанай царскім мучанікам.

[юбілейны падарунак [9](#)]

Беларускі каляддар

на 2001 год

з'явіцца ў наступнай „Ніве”.

Беларусь — беларусы

Унікальны помнік беларускай архітэктуры ўключаны ў спісак сусветнай спадчыны.

Свету — Mir

Беларусь у чарговы раз звярнула на сябе ўвагу сусветнага грамадства. На гэты раз усё адбылося культурна, без палітычных скандалаў. На агульным сходзе Камітэта па сусветнай культурнай і прыроднай спадчыне ЮНЕСКА, якое адбылося ў Аўстраліі, Мірскі замак — унікальны помнік беларускай архітэктуры — быў уключаны ў спісак сусветнай спадчыны.

Заўважма, што на сённяшні дзень у гэты спісак занесены толькі 690 найбольш значных помнікаў культурнай і прыроднай спадчыны. У Расіі такіх некалькі, у прыватнасці — Маскоўскі Крэмль і Салавецкі манастыр. Беларусь да нядайняга часу фігуравала ў гэтым спіску ў сувязі з Белавежскай пушчай, якая раней была аб'яўлена прыродным аб'ектам сусветнага значэння.

Першыя хадайніцтвы беларускага боку перад Камітэтам па сусветнай культурнай і прыроднай спадчыне аб

уключэнні ў спісак Мірскага замка пачаліся ў 1991 годзе. Аднак, нягледзячи па станоўчыне заключэнне экспертаў ЮНЕСКА, адпаведнага рашэння не было. У 1998 годзе міжнародная арганізацыя зноў зацікаўлялася Мірскім замкам і запрапанавала беларускаму боку прад'явіць абноўленыя матэрыялы. Іх падрыхтоўка была завершана да канца 1999 года, аднак, па прычыне акрэсленых умоў, прад'яўленыя матэрыялы былі разгледжаны толькі ў гэтым годзе.

Першае абмеркаванне пытання адбылося на пасядженні бюро Камітэта па сусветнай спадчыне, якое праходзіла з 26 чэрвеня да 1 ліпеня 2000 года. Канчатковая рашэнне па гэтым пытанні было прынята на агульным сходзе Камітэта два тыдні таму.

Архітэктурны комплекс састаўляюць замак, часткова захаваны палац, парк і капліца-ўсыпальня. Замак быў

пабудаваны ў пачатку XVI стагоддзя ў пасёлку Mіr славім родам Іллінічаў і з'яўляўся адміністрацыйным цэнтрам Мірскага графства. Сярод яго пазнейшых уладальнікаў былі Радзівілы, Вітгенштэйны і Святаполк-Мірскія. Усяго ў замку было каля 40 пакояў, у адной з вежаў знаходзіўся гадзіннік. Дэкаратыўнае афармленне замка заснавана на кантрасце чырвоных цагляных сцен і белых атынкаваных нишаў з разнароднымі арачнымі завяршэннямі. Замак не раз разбураўся. У гэтым незвычайнім месцы на маленькім лапіку замлі згуртаваны культавыя аб'екты асноўных сусветных рэлігій: праваслаўная царква Святой Тройцы, каталіцкі касцёл св. Мікалая, яўрэйская сінагога быўшай ішывы (яе традыцыі працягваюць ушаноўваць у Мірскай школе ў ЗША). У свой час тут размяшчалася таксама мячэць, быў і іншыя (менш значныя) культавыя збудаванні. А сполучэнне сімвалу і элементаў розных культураў, выкарыстаных у дэкоры замка, часам папросту ашаламляе. Напрыклад, разам з хрысціянскай капліцай у галоўнай вежы ўмуравана каменная галава барабана — язычніцкі сімвал старажытных арыйцаў — талісман, які павінен быў аховаць замак ад ліхога лёсу. Згодна легенды, пакуль будзе існаваць гэтая выява — будзе стаяць Мірскі замак. Апрача таго, у замкавым комплексе Mir на месцы зніштажэння вязняў Мірскага гета знаходзіцца мемарыял, які састаўляюць устаноўленая ў 1950 годзе стэла і архітэктурная кампазіцыя, выкананая ў 1998 годзе паводле праекта архітэктара Цві Рашава (Тэль-Авіў).

Яшчэ адзін дзіўосны парадокс Мірскага замка заключаецца ў тым, што архітэктурнае збудаванне, задуманае як крэпасць, багатае дэкаратыўнымі элементамі і архітэктурнымі ўпрыгожаннямі. Дарэчы, сёння даказана, што прыкладова ў 15 кіламетрах ад Mіra нараďзіўся рускі першадрукар Іван Фёдароў.

Уключэнне Мірскага замка ў спісак сусветнай культурнай спадчыны змяшчае ў сабе дзве сенсацыі. Справа ў тым,

што Вераніцы Кудраўцавай, якой астрапрагнозы штотыдзень друкуюцца ў „Белорускай деловай газете”, пры дапамозе касманамічнага метода сацыяльнага прагнавання ўдалося прадказаць дакладную дату, калі адбудзеца гэтае здарэнне, абычай, сведчыць афіцыйны дакумент — Акт Камітэта па ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Метод касманоміі даволі Вераніцы Кудраўцавай установіў час узвядзення замка. Ён узник на беларускай зямлі, уключчыўшыся ў касмічныя рytмы гісторычных здарэнняў, 1 лістапада 1503 года — у год нараджэння Настрадамуса. І яшчэ адна цікавая дэталь: Мірскі замак выклікае несумненную цікавасць, паколькі ў сувязі з ім прасочваецца надта цікавая тэнденцыя: усе рэканструкцыі гэтага аб'екта, усе змяненні яго вонкавага выгляду так і інакш супадалі з важнымі вехамі ў гісторыі Беларусі. Вераніка Кудраўцава прадставіла прагноз асноўных здарэнняў, якія павінны мець месца ў працэсе яго аднаўлення. Найбольш наглядна апрайдаліся прагнозы адносна дзеянняў па ўключэнні Мірскага замка ў спісак сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. У прыватнасці ёю было прадказаны паспяховае завяршэнне гэтых дзеянняў у 2000 годзе. Больш таго, сёння маем дакументальнае пацвярджэнне, што разгляд пытання і вынісенне канчатковага раешэння ЮНЕСКА прыйшлося менавіта на гэту дату, якую прадбачыла Кудраўцава: Мірскі замак быў уключаны ў спісак сусветнай культурнай спадчыны 29 лістапада, у дзень, які быў ёю акрэслены як аптымальны для прыняція адпаведнага раешэння.

Мяркуючы па ўсім, Мірскі замак па сутнасці з'яўляецца знакавым для Беларусі збудаваннем. Калі ўжо свет узяў яго пад сваё крыло, мабыць, не абысціся нам без эпахальных здарэнняў і глабальных перамен.

Вераніка ЧАРКАСАВА
Белорусская деловая газета
№ 887 ад 14.12.2000 г.

У Мінску таксама змагаюцца з глабалізацыяй

[1 ♂ працяг]

Цяжка маладым палякам зразумець, што такое здарылася ў мястэчку Ядвабнэ каля Ломжы ў ліпені 1941 г., дзе мясцовыя хрысціяне зніштожылі амаль дзве тысячы яўрэяў, або чому „змагары за дэмакратию і свабоду” забілі беларускіх вазакоў у Пухалах-Старых у 1946 годзе. Нацыянальная міфалогія прызываіла грамадзян, што злачынствы маглі быць толькі ўзделам суседніх народаў.

Шмат дакладчыкаў, нават калі ўспаміналі, што нехта быў крыўджаўны на беларускай зямлі, тады выключна за справай нейкіх міфічных бальша-

вікоў. Быццам бы яны з'яўліся на беларускай зямлі з іншай планеты. Вельмі цікавы падыход да справы рэлігійнай дыскрымінацыі паказаў прадстаўнік мінскіх баптыстаў Яўгеній Максімовіч. З яго выказвання я зразумеў, што нейкую канкурэнцыю баптыстам ствараюць „хрысціяне-хрызматыкі”, якія іграюць і танцуюць у сваіх храмах. Спадар Максімовіч пайшоў у КДБ і зяўвіў, што ўлады не павінны цярпець тых сектантаў, а толькі традыцыйныя веравызнанні — праваслаўе, каталіцызм, баптызм, юдаізм і іслам. У адказ пачуў, што ўлады падтрымліваюць

толькі праваслаўе, што палічыў ён праўтай неталерантнасці.

Прадстаўляючая беларускіх літоўцаў Віргінія Тарнаўская падыход да пытання згомянутага згодна са зместам літоўскіх падручнікаў па гісторыі — палічыла этнічна літоўскай зямлёй, прадставіла аднак вобраз добрых адносін сваій меншасці і беларускай большасці, бесканфлікtnае сусідаванне двух народоў у Беларусі.

Вельмі цікавы даклад прадставіў старшыня Польскага навуковага таварыства Часлаў Банькоўскі. Беларускія палякі маюць, здаецца, больш арганізацый чым польскія беларусы. Саюз палякоў налічвае каля 30 тысяч членоў. У парыўнанні да беларускіх суполак у Польшчы гэта палітычны гігант. Выдаюць часопісы „Głos nad Niemnem”, „Nasze Słowo”, „Macierz Polska”, „Kultura Ziemi Lidzkiej” і некалькі лакальных выданняў. Палякі, зыходзячы з пункту гледжання, што беларуская мова павінна быць адзінай дзяржаўнай мовай, дамагаюцца, каб мовы ўсіх меншасцей — руская, польская, літоўская атрымліваць права на публічнае карыстаннне. Дамагаюцца таксама сваёй вышэйшай установы, называючы вуліц, якія падкрэслівалі б прысутнасць палякоў на беларускай зямлі, адпаведных экспазіцый у музеях і эксперытуару ў тэатрах. Палякі маюць нейкі шанц рэалізаваць некаторыя свае пропановы. Новы старшыня Саюза па-

лякаў публічна заяўляе пра гатоўнасць да супрацоўніцтва з рэжымам Лукашэнкі і змаганне з беларускім нацыяналістамі. Што абазначае супрацоўніцтва з уладамі гэта наогул вядома, але зусім невядома, хто маеца на ўвазе ў акрэсленні „беларускія нацыяналісты”. Наогул у Беларусі нацыяналістамі лічылі нават тых, што публічна размаўлялі на беларускай мове.

Найбольш эмоцыі выклікала выступленне прадстаўніка Рускага таварыства Міхаіла Ткачова, які, здаецца, не цалкам мэтанакіравана аб'яўвіў, што рускія ў Беларусі не вedaюць беларускай культуры і што руская культура ў Беларусі мае лепшыя ўмовы для развіцця, чым у самай Расіі, дзе ўлада і сродкі масавай інфармацыі апынуліся ў руках бліжэй неакрэсленых касмапалітаў. Цяжка, аднак, было зразумець з выступлення Ткачова кім адчуваюць сябе рускія ў Беларусі — нацыянальной меншасцю, пануючай кастай ці яшчэ нечым іншым. Татальная дамінацыя рускай мовы ў публічных жыцці, культуры — у сродках масавай інфармацыі, расіян — у структурах улады не надта дазваляе называць іх нацыянальной меншасцю.

Найбольш прыхільна пра беларусаў выказваліся прадстаўнікі татарскай і чувашскай нацыянальных меншасцей — Ібрагім Канапацкі і Капітон Быкаў. Выглядае на тое, што так татары, як і чуваши, добра адчуваюць сябе сярод беларусаў, а беларусы паважаюць іх як сваіх.

Яўген МІРАНОВІЧ

Алег Латышонак узнагароджаны

13 снежня г.г. міністр культуры і нацыянальной спадчыны Міхал Уядзоўскі узнагародзіў 130 дзеянцаў незалежных выданняў 1980-х гадоў. Узнагароды ў гэты дзень атрымалі ў асноўным дзеячы з Беластока, Седльцаў, Радама і Ольштына.

— Незалежныя выданні разбурали фундаменты таталітарызму, выпраўлялі зафальшаваную гісторыю і ўсе выможаце адчуваць сябе стваральнікамі польскай культуры і свободнага слова, — сказаў да ўзнагароджаных міністр Уядзоўскі.

У гэтак званым другім абароце, не-фармальным грамадскім руху, пры ПНРы выдаваліся па-за цэнзурай бра-

Буш па-польску ці Еўропа, значыць, правінцыя

Міжнародны мастацкі фестываль. Зноў Дудковы ворагі аж зойдуцца: чаго то ён трэцца калі тых... русаў ды жыдоў. Но правінцыяльныя ворагі вельмі ж урэдныя. Нічога, што бясполыя ды бяззубыя, такія моські аблезлыя, але пабрэхванне ўсюды аднолькавае: з-за будкі, калі які яе мае.

А ў Дудко ёсьць і хата, і сябры ў хаце. Ад картак ружовых ці якія там трапляліся пачалося. А хата — у Цісоўцы, Міхалоўскае гміны. База-хата, драўляная будыніна Антосі і Юзафа, дзядоў Багдана Дудко, якую файна адрамантаваў тата Ёзік. У гэтых раз сюды аўтобус поўны прыехаў завідна. У Цісоўку, якая шмат каму асацыюеца з чыстаснежным дзяцінствам. Міфам. Мне, Багдану Дудко, Яцку Падсядлу. Людзям тутайшым, узгадаваным у гэтым бусляна-лазовымя краявідзе, на ўскрайне свету. „На канцы свету”. Свет наўзбоч ад іншага свету. Замерлы ў сваіх каштоўнасцях. Ці не папахвае гэта метафізікай? Ды не пытайце пра такое туцайшых, як дзядзьку Павільча з Навасад, што ў Ялоўцы на ровары паглядаў на аўтобус, у якім гучалі розныя мовы, распазнаваў у нашых рысах сваяцтва. Або надта ж матэрыяльнага маўклівага дзядзьку на возе, які цягнуў аграмадны ўгноены каніска сакольскай пароды, што як прывіды павалакліся ў бок дзяржаўнай мяжы... Метафізіка правінцыяльнасці...

Цвёрдая, шурпатая, як стокі ў Дудковай хаце. Мо не так усвядоміш, як

целам адчуеш супраціўленне матэрыі. Або сам станеш як той столак — натуральны, разам са сваім „ізмамі”, вывучанымі ва ўніверсітэтах і свеце. Як тая печка, якую дзядзька Ёзік распалаў даўно, а яна набірала цяпла доўга, а аддавала памалу, няспешна, з роздумам, каб хапіла на ўсіх. На пастаў — і філософска-вясёльых, „рубашных” як літовец Геркус Кунцюс, метафізична-ўдумных як Эўгеніюс Алісанка, экспцэнтрычна-ерэтычных як Юрый Гумянюк, усё моцных у целе хоць хістаных страсцямі як Аляксандар Юрэвіч, маўклівых ва ўдумнасці як Яцек Падсядла ці мудрэц Юры Плютовіч... На спевакоў народных, для якіх фальклор гэта індывідуальнасць душы. А спявалі ўсе. Песні падляшская, летувіскія. У гэтай „літаратурнай кавярні” на ўзбочыне ад свету, якая мае быць цэнтрам жывога свету (мусіць быць!), не ўміраючага (бо дзе зерне выпускае паразтак, няма смерці), хоць некаторыя толькі падпільноўваюць, калі аддаць канцы гэтыя чисты свет, — пачынаеца... новае жыццё драўлянае хаты. Здаровае, якое шашаль не чапіў. Што там караеды ўсялякія, якія на слова „Цэнтр культурнай адукцыі «Карткі»” вышчэрваюцца. А гэта мае быць сапраўдны дом творчасці, дзе можна будзе працаваць ды жыць. Жыць!

Афіцыйнае адкрыццё Цэнтра — у студзені.

Міра Лукша

Надзенька! Pewnie, że Cię poznaję! — уцешыўся Владзімеж Цімашэвіч.

Надзея ў Гарадку

У Гарадкеві жывуць арыгіналы і шчырыя людзі. І сардечна, па-беларуску вітаюць гасцей! А калі тыя госці — жаданыя, свае, дык ідуць на тое спатканне як на свята.

— Я гэтую сурвэту з святым Мікалаем зрабіла ўжо даўно, для кагосяці. І дата была іншая. Я тую дату выпарала, вышыла ўжо 2001 год. У мяшку Мікалай падарункі нясе. І пажадала я Цімашэвічу ўсяго найлепшага.

Не толькі Цімашэвічу поспехаў жадае Надзея Дудзік (29 снежня г.г. споўніцца ёй 88 гадоў), вядомая народная гарадоцкая паэтэса. Таксама і іншым паслам — Сяргею Плеву, Яну Сычэўску, і ўсёй іхніяй групоўцы. У выбарах таксама. А, як старожылка, якая бачыла не адно, праракуе, што калі б Цімашэвіча запранавалі на наступную кадэнцыю... на каго? Ну ж, на презідэнта, дык...

— Мы прагаласавалі б на яго ўсе! Но

ён — стопрацэнтны чалавек. А я сваю ўнучку навучыла: „Толькі п'яніца і дурак галасуе ніяк”.

Надзея Дудзік, як мала хто ў Гарадку, адчувае сябе гаспадыніяй. Акуратнай, працавітай. Як убачыла запрошэнне на сустрэчу з пасламі, дык заўважыла і тое, што ў дому культуры, дзе якраз прыбіральщица захварэла, трапіла ў бальніцу, брудна — моладзь налучышыла сланечнікавага шалупіння — дзе ж упусціш туды гасцей, такі сорам! — дык сваю дачку выслала, каб прыбрала. А Ёлю пасля вызвалі „на дыванік” — чаго працуеш, калі для цябе грошай не маем, каб заплаціць за дапамогу? Но культура — культурай, але падрадкі „ў культуры” — не ваша справа!

Ага, прачытала была Надзея аўб'яву на табліцы, што такія людзі наведаюць Гарадок. Самая першая пайшла ў дом культуры, а там толькі дзве бабы. Як то

ны ўдар у галаву. Злачынцы ўцяклі, забраўшы гроши. Не было сэнсу звяртацца за дапамогай у паліцыю. Дакладнае апісанне маладых хуліганаў не дало б нікіх рэзультатаў і заняло б шмат часу.

Наступны прыклад, на жаль, датычыць маёй асобы. Пасля заняткай вярталася я з магазіна „Бядронка”, у квартале Пяста. Двух хлопцаў ва ўзросце 16-18 гадоў вырвалі мне з рук сумкі з пакупкамі. На маё няшчасце, меў гэта быць запас на два тыдні за цэлью 50 зл. Хуткасць і лоўкасць хуліганаў ашаломілі мяне. Не было нікага сэнсу гнаць іх. Цікавіць мяне толькі адно — выкінулі яны сумкі з харчамі на сметнік, і занеслі іх дахаты.

Трэцім прыкладам можа быць здарэнне з Бельска-Падляшскага. Да двух старэйшых жанчын, якія вярталіся ў нядзе-

Найважнейшая талерантнасць

Злева: Лявон Вольски, Міхал Анемпадыстай і Багдан Дудко спяваваюць славутую „Надзеньку”.

[1 працяг]

ress” з Югаславіі і „Народны альбом” з Мінска. Раз, што не падвяла публіка, два — канцэрты атрымаліся класныя і жывыя. „Народны альбом” узбудзіў шчырае і моцнае захапленне старых і новых паклоннікаў. Гэтым разам былі толькі заўвагі на концэрты спалучэння канферансу і паасобных песень. Можа пакарыстацца развязкай, прапанаванай у праекце „Я нарадзіўся тут”. Тлумачэнні тэксту цяпер можа замяніць польскі пераклад Аліны і Міколы Ваўранюкоў, падрыхтаваны з нагоды Фестывалю.

Іншы фрагмент памежжа (ромска-югаслаўскага) выявіў канцэрт гурту „Balkan Express”. Музыка гэтага калектыву шырокавядомая з фільмаў Кастурыцы „Чорны кот, белы кот” ці „Час цыганоў”. Беластроцкі канцэрт гэ-

тага гурту можна лічыць доўгім, незабыўным музычным кайфам.

Апошні дзень Фестывалю ладзіўся ў Цісоўцы, роднай вёсцы Багдана Дудко. Тут традыцыяна ўжо прайшла шматнацянальная паэтычная бяседа. Свае творы чыталі літоўскія паэты Эўгеніюс Алісанка, Лаўрынас Каткус, празаік Геркус Кунцюс, Аляксандар Юрэвіч і Яцак Падсядла з Польшчы ды Юрый Гумянюк з Гродна.

Дажываючая свой век Цісоўка зноў прынягнула ўвагу шырокага свету.

Багдан Дудко ў сваю чаргу нажыў у Беластроцку шмат ворагаў. За тое — што найшоў на Беластроцкіх і ў Беларусі „нейкую” беларускую культуру. Ды і сам разам з мінскімі спевакамі співае „якесь там руске пёсні”!

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

будзе? То ж павінна быць многа людзей! А як сталі ісці! Пазаймалі ўсе лаўкі, і стаіць трэба было. Цімашэвіч узяў голас. А потым задавалі яму пытанні. Адказваў... Якія пытанні? Як жывеца... чаму

такое беспрацоўе... Чом так, чом так. Гаварылі пра тое, што ёсьць. Што цяжка. Ну, дык што — Цімашэвіч напраўвіць гэта? — махае рукой Надзея Дудзік. Ужо цяпер дайшлі да таго, што бяда паўсюдна. Няма работы. А няма работы — няма жыцця. Ой, каб хоць толькі быў спакой. Панаракалі, парайліся... А бабулька Надзея Дудзік, якую таксама кранаюць усе тыя беды (мо толькі, дзякую Богу, не хварэе, дзіцяткам перадолеўшы ў бежанстве азіяцкую халеру, і грып ёй нястрашны ды растучыя цэны на лякарствы) была задаволена.

— Бо мяне яшчэ людзі пазнаюць. Я старая баба-недарэка, але яшчэ лічаць чалавекам! І ён быў таксама хіба рады з майго сцілага падарунку, — падняў мой твор, паказаў людзям. Калі яшчэ працаўаў у Беластроцку, дык мне свой адрес даў, запрашаў да сябе. І калі быў у Гарадку службова, дык і ён мяне наведаў. А цяпер то я бачу Яго толькі ў тэлевізары...

Міра Лукша

Фота Сяргея Грынавіцкага

лю вечарам з царквы, падышло троє маладых людзей — двух хлопцаў і адна дзяўчына — усе ад 15 да 17 гадоў. Апрача таго, што аблаялі жанчын, то спрабавалі нават вырваць ім сумочки. Аднак акцыя не ўдалася, бо бабулькі абараніліся пры дапамозе парасонаў. І хата хуліганаў ўцяклі, аднак страх астаўся.

Вуліца Ліпавая ў Беластроцку — самая галоўная і найбольш рухлівая вуліца горада. Яна таксама месца частых разбоў. Примаюць у іх удзел групы з 5-10 асоб. Падыходзяць яны да ахвяры, акружаюць яе, вымаюць часта нож, або палку і патрабуюць гроши.

У пачатку кастрычніка двое хлопцаў выбраліся з Бельска-Падляшскага за пакупкамі ў Беластроцок. Задумалі наведаць магазіны па вуліцы Ліпавай. Гроши ў іх ха-

піла б і на абутак, і на фірменныя штаны. Аднак пакупак не зрабілі. Насупроты царквы падышло да іх пяць асоб. Калі хлопцы не хацелі аддаць гроши, хуліганаў ўцягнулі іх у пад'езд, там, выцягнуўшы ногі, патрабавалі аддаць гроши. Не было сэнсу супраціўляцца. Забралі ўсе, раней падбіўшы аднаму і другому вочы. Добра што адзін прыхаваў 10 зл. у шкарпэты. Было за што вярнуцца дахаты.

Аб такіх здарэннях чуем штораз больш. Інтэрвенцыйныя паліцыі як не было, так і няма, а людзі баяцца выйсці з хаты. Часцей можна спаткацца з нападамі, рабункамі. У разбоях бяруць удзел штораз большыя людзі. Паўстае пытанне: ці будзе можна выйсці вечарам з хаты, не думаючи пра тое, ці за вуглом нікто не нападзе?

Паўліна ШАФРАН

Небяспечныя вуліцы

Апошнія месяцы багатыя ў інфармацыю аб злачынствах маладых. Апрача ўдзелу спроб кішэнных крадзяжоў у аўтобусах і на вуліцах, маладыя людзі, а можа лепш сказаць маладыя злачынцы, разбішчваюцца ўсё далей і далей.

Прыкладам гэтаму можа быць сітуацыя, у якой апінуўся адзін з выкладчыкаў юрдычнага факультэта Беластроцкага ўніверсітэта. У дзявечнікі вечара перад пад'ездам у квартале Зялёныя ўзгор’і акружыла мужчына троє хлопцаў ва ўзросце 15-18 гадоў. Калі мужчына не аддаў ім гроши, атрымаў моц-

Суседзяў увагаю не абмінаю

Наша пошта

Я вельмі ўдзячны за ўсе тыя нумары „Ніве”, якія я атрымаў і атрымліваю рэгулярна. Шмат цікавага ў ёй знаходжу. Сёння хачу згадаць артыкул Яўгена Мірановіча „Цень мінуўшчыны” („Ніва”, 13 лютага 2000 г.) пра тыя падзеі паслявенных гадоў, якія пакінулі крывавы след у гісторыі Гайнаўшчыны. І толькі даведаўшыся пра іх з часопіса „Над Бугом і Нарвою” і „Przegląd Prawosławny” ды шматлікіх артыкулаў у „Ніве”, я зразумеў сапраўдны сэнс падзеі, якая адбылася сяною ў Гайнаўцы летам 1990 г. Я павінен быў ехаць аўтобусам з Гайнаўкі ў Бандары. Гэта — нейкіх 27 кіламетраў на поўнач. Сядзеў я на лаўцы каля аўтавакзала. У гэты час непадалёк з'явіўся нейкі немалады мужчына, які спачатку прысечаўся каля дзяўчат. Але іх тут жа як ветрам змяло. Тады ён прымасціўся каля мяне і адразу запытаўся:

— Pan jest Polakiem czy Białorusinem?

Тады і я запытаўся:

— O co panu chodzi? Dlaczego pan się pyta?

І пачаў у адказ нешта такое, што мяне ашаламіла.

— Jeżeli pan jest Białorusinem, to ja mogę pana zabić i nie będę odpowidał.

Я тут жа падняўся і спакойна адышоўся. Нават багаж не ўзяў з сабою. Але мая торба таго чалавека не цікаліла. Сам ён падняўся і пайшоў шукаць новыя знаёмыя. Я ж тады ні-

як не даў рады зразумець, як такое можна было пачаць на спрадвечна этнографічнай беларускай зямлі. І толькі ў апошнія гады, пазнаёміўшыся з тымі артыкуламі, я даведаўся, дзе той бандыт мог навучыцца забіаць беларусаў з упэўненасцю, што гэта можна рабіць беспакарана. Тая бандыцкая ментальнасць так збераглася на працягу многіх дзесяцігоддзяў. Якою ж ганьбай пакрываюцца тыя, што не дазваляюць ушанаваць памяць ахвяр злачынстваў „Бурага” і „Лупашкі”! І калі ў свой час на Віленшчыне пачалі цікавіцца дзеянасцю АК, то ў святле падзеі каля Гайнаўкі можна было зразумець прычыны той з'явы. Тым больш, што „Лупашка” дзеянічаў спачатку на Віленшчыне, а потым перабазіраваўся на Гайнаўшчыну.

Неяк у мае руکі трапіў дадатак „Plus-Minus” да газеты „Rzecznopospolita” (8-9 студзень 2000 г.) з артыкулам „Jak utrwalała się władza ludowa”. Там ёсць, у прыватнасці, такая інфармацыя: „W Narewce zajętej przez żołnierzy V Brygady Wileńskiej Armii Krajowej Obywatelskiej mjr. „Łupaszki” rozstrzelano wójta gminy, sekretarza gminy, nauczyciela i gajowego”. Прозвішча настаўніка тут не называецца, але гэта, мабыць, быў Валкавыцкі, пра забойства якога пісала вясной ці летам 1970 года „Ніва”. „Буры” і „Лупашка” стравялі па заслугах. А ці не ўзвялічваюць іх сёння як нацыянальных герояў?

Два дапаможнікі настаўнікам

„У сваёй практыцы настаўніцы пачатковых школ я няраз сустракалася з праблемай: адкуль браць беларускія вершы, цікавыя дзесяцям, згодныя з праграмай навучання ў польскіх школах, сучучныя пары года або актуальнай гадавіне ці святу. Даводзілася шукаць іх па розных зборніках, часопісах і газетах. Прычым вялікую ўвагу звяртала я на тое, каб гэтыя вершы былі зразумелыя нашым вучням, якія жывуць у адрозных ад рэаліі Беларусі аbstавінах ды маюць тыпова беластоцкі слоўнікавы запас беларускай мовы. З гадамі гэты асабісты збор вершаў вырастай ды становіўся вельмі карысным дыдактычным дапаможнікам”.

Так піша Аліна Ваўранюк ва ўступе да складзенай ёю падборкі вершаў для малодшых класаў „Кругагод”*.

На 250 старонках кніжкі пашырчна апісаная кожная пара года, найважнейшыя рэлігійныя і нацыянальныя святы, а таксама важныя хвіліны ў жыцці вучня. Аддайма яшчэ раз слова складальніку: „Гэты зборнік вершаў складаўся з думкай аблегчыць працу майм калегам-настаўнікам, якія стараюцца пераказваць вучням веды ў цікавы і арыгінальны способ”.

Сярод шэрагу адмоўных з'яў, якія паўплывалі на рэзкае звужэнне абсягу навучання беларускай мовы на Беласточчыне, у апошні час заўважаюцца і станоўчыя: „З кожным годам павялічваецца колькасць школ, у якіх навучанне беларускай мовы вядзеца з першага класа”. Гэта зноў слова Аліны Ваўранюк, настаўніцы Пачатковай школы № 4 у Беластоку, у якой — дзяўкуючы ініцыятыве группы баць-

Жыву я клопатамі сваёй краіны перш за ўсё. Але і суседзяў увагаю не абмінаю. Пра падзеі ў сучаснай Рэчы Паспалітай даведваюся амаль выключна дзяўкуючы радыёпрыёмніку. І ўспрымаю сучасныя падзеі з меркамі колішніх часоў. Як сказаў бы Сяргей Ясенін, „остался в прошлом я одной ногою”. Мне захацела ся ўяўіць, як сучасныя справы бачыліся блудзьмі XIX стагоддзя. І вось як гэта, паводле майго ўяўлення, выглядала б:

Smutno mi, Boże! — Dla mnie
na zachodzie
Rozlaleś tęczę blasków promienista,
Zgasileś z sierpem i młotem
na wschodzie
Gwiazdę ognistą...
Choć mi tak stocznę Ty zlocisz
i morze,
Smutno mi, Boże!

Kazał ksiądz przeor swojej pastwie
wiernej
Modlić się za mnie co dzień, lecz
Bóg wszechmogący
Zabrał koronę i wręczył mi ciernie
I zgasił słońce.
Więc że modlitwa księdza nic nie może,
Smutno mi, Boże!

Dzisiaj na moim tronie w Belwederze
Komuż bezbożny od lat sobie siedzi,
Siedzi i żadne go licho nie bierze,
A ktoś się biedzi.

Że AWS komuż pozbyć się nie może,
Smutno mi, Boże!

Не ўсё аднак ідылічна бывае ў „Ніве”. Сідар Макацёр у сваім фельетончыку „У немач” (2000, № 10) паве-

дамляе даверлівым чытаем: „У 45-м Максім Танк пісталетам схіляў беларусаў Гайнаўшчыны на добрахвотны выезд у БССР”. Надта ж хадзелася б пажадаць аўтару прачытаць з газеты „Ніва” хоць бы артыкул Міколы Ваўранюка „Гульня ахвярамі” (1999, № 33) або іншыя працэ, што адбывалася на Гайнаўшчыне пасля вайны.

Як мне сёння ўяўляеца, што на tym свеце ў адным катле са смалою павінны смажыцца ўсе тыя, хто забіваў людзей у Катыні, у Хатыні, у Райску, у Луцэ і Нараўцы летам 1941 г. і калі Гайнаўкі пасля вайны. А ахвяры катавання, не думаючы пра нацыянальнасць і рэлігійны адрозненні, дружна падкладваюць дровы (ці штосьці іншае) пад тыя катлы. Як хадзелася б прачытаць у „Ніве” рэпартараж з тых мясцін!

Я з цікавасцю чытаю публікацыі Яўгена Мірановіча. Артыкул „Весялай, чым магло быць” (2000, № 34) яшчэ раз нагадаў аб tym, што бальшавіцкія традыцыі „чыстак” у мадэрнізаваным выглядзе адрадзіліся ў сучаснай Рэчы Паспалітай пад мілагучай назвай „lustracja”. А чаму б яшчэ сёння не адрадзіць пастанову кірауніцтва студзенскага пайстання ад чэрвеня 1863 г.: „Rząd Narodowy stanoi: (...) § 3. Przyjmuję się zasadę, iż każdy obywateł kraju ma prawo oskarżenia drugiego, przez doniesienie”.

Чытаў я рэцэнзіі на кнігу Яўгена Мірановіча „Навейшая гісторыя Беларусі”. Шкада, што не бачыў яе на прылаўках нашых кнігарняў.

Уладзімір КАЗБЯРУК, Мінск

коў — новая з'ява пачалася. Тут, аднак, з'яўліся пытанні: як навучаць, калі няма ні праграмы, ні падручнікаў, ні дапаможнікаў настаўнікам.

„Сярод настаўнікаў ёсць прыхильнікі навучання першакласнікаў беларускіх літар, — піша Аліна Ваўранюк. — Лічу гэта непатрэбным, а нават шкодным. Сябры настаўнікі, гуляйце з вучнямі, спявайце, рысуйце, няхай дзеці наслухаюцца беларускай мовы. Друкуюцца ж кніжкі для дзяцей на беларускай мове, ёсць аўдыёкасеты з казкамі, відэакасеты з мультфільмамі Дыснея, дубляваныя па-беларуску, выходзяць часопісы і дапаможнікі для настаўнікаў, але трэба іх купіць і карамыстца імі на занятках”.

„Сцэнарыі заняткаў па беларускай мове для I класа”** гэта такі дапаможнік, якога яшчэ ў нас не было. Аўтар прапануе тэмы ўрокаў на цэлы школьнікі год. На дваццаць чатыры лекцыі

ў першым паўгоддзі дае дакладныя сцэнарыі, ад званка да званка: з вершамі, песнямі, гульнямі. Паказвае, як можна не толькі нечага навучыць, але і паказаць гэта бацькам, бо сярод распісанных сцэнарыяў — два тычацца сустрэч з бацькамі. Аказваецца, гэтая момант, якія часта бываюць стрэсам для ўсіх зацікаўленых бакоў: вучняў, бацькоў і настаўнікаў, могуць быць вельмі сімпатичнымі.

Абодва дапаможнікі выдаў Беларускі саюз у Рэчы Паспалітай. Выданне іх было магчымым дзяўкуючы малым грантам Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь. (ак)

* Кругагод. Зборнік вершаў для малодшых класаў. Падборка і ўкладанне Аліна Ваўранюк, Беласток 2000.

** Аліна Ваўранюк, Сцэнарыі заняткаў па беларускай мове для I класа, Беласток 2000.

Няма добрай волі

Адгалоскі

Некалькі разоў перачытваў я артыкулы Зіновія Галёнкі ў „Ніве” ад 24 верасня і 19 лістапада 2000 года і, на жаль, не заўважыў я ў іх добрай волі і станоўчых адносін да справы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Наадварот, поўна ў іх зласлівасці і таму рашиўся я адгукніцца на абедзве публікацыі.

Здавалася б, што адносіны паміж Зіновіем Галёнкам і Гайнаўскім музеем павінны быць прынамсі папраўнымі, паколькі музей здаў яму ў аренду памяшканні на рэстаран у цікавым месцы і за невялікія гроши. Дзяўкуючы таму стаў ён вядомым у Гайнаўцы біз-

несменам. На жаль, адносіны папасваліся, калі Ян Хіліманюк — намеснік старшыні Грамадскага камітэта пабудовы музея забараніў Галёнку збіраць экспанаты ад імя Беларускага музея, паколькі той сабраную дайніну не перадаваў музею, а толькі захоўваў сабе. У выніку спадар Галёнка пачаў крытычна пісаць аб Грамадскім камітэце пабудовы музея. Я таксама крытычна стаўлюся да камітэта, але не абазначае гэта, што аўтнічно ўсіх агулам. Наадварот, некаторыя дзеянні трэба пахваліць, паколькі ў складаных эканамічных умовах удалося ўзвесці музейныя будынкі. Ян Хіліманюк у згаданых допісах

называецца адмоўна „шэфам-папрашайкам з вопытам ліквідатора”. Але ж ён усё-такі раздабыў 550 тысяч зл. не для сябе, толькі на завяршэнне музейнага даўгабуду. Можа ўрэшце справа будзе даведзена да канца! І тады „ліквідатор” прыдалося б прысвоіць медаль.

Работнікаў музея спадар Галёнка пагардліва называе „універсаламі”. А я іх назаву майстрамі на ўсе руки, паколькі яны ўмеюць рабіць усё: і прыбраць, і сесці за баранку аўтамабіля, і зрабіць аддзелачныя работы ў музейных залах. І робяць гэта добраякасна за невялікія гроши. Непатрэбна ён таксама рабіць з Канстанціна Майсені пакутніка пішучы, што „ципер яму ў музеі няма месца”. Спа-

дар Майсеня застаецца старшынёю Грамадскага камітэта пабудовы музея, але цяпер не можа выконваць гэтых абавязкаў з-за хваробы. Заступае яго менавіта Ян Хіліманюк.

Спадар Галёнка бярэ ў абарону маладога інжынера і хаця не называе ён яго імем і прозвішчам, я ведаю пра каго ідзе гаворка. Гэты чалавек сам вызваліўся з работы ў музеі, знайшоўшы больш паплатную работу. Спадар Галёнка лічыцца сябе членам Грамадскага камітэта пабудовы музея, што не адпавядае праўдзе. Ён — усяго ахвяравальнік на пабудову музея. А ганаар, перададзены на будову музея, так як і Мікіта Дрозд, таксама лічы збыткам ласкі.

Юльян КАЗБЯРУК

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Прыйдзі зіма.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Драгая „Зорка”!

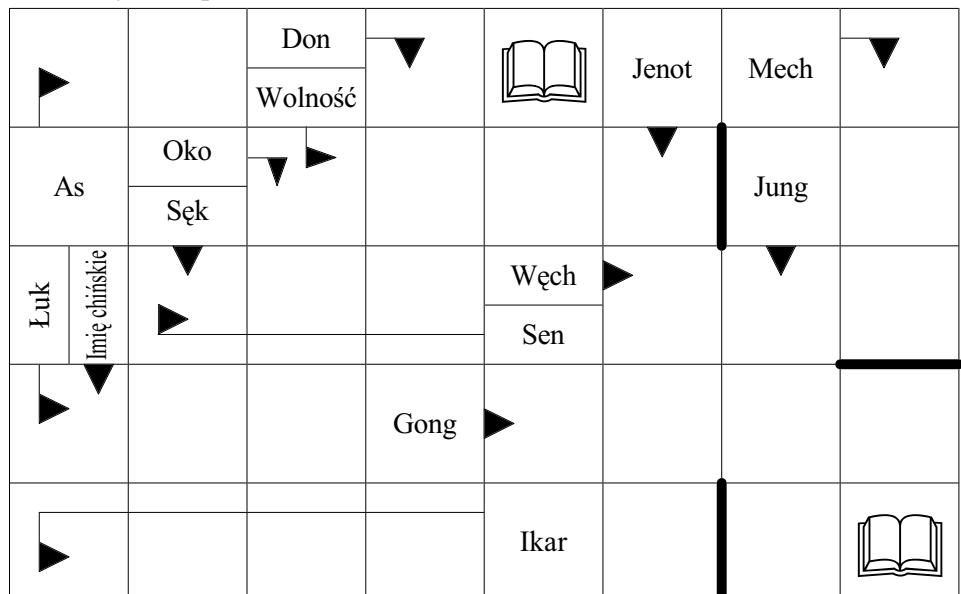
Мы хочам расказаць Табе аб цікавым здарэнні, якое мела месца ў Нараўцы. 17 лістапада 2000 г. у нашай Гімназіі ў Нараўцы адбыліся атрасіны першакласнікаў. Другія класы з настаўніцай Вацлавай Сулімай падрыхтавалі нам цікавыя, смешныя заданні і спаборніцтвы. Ахрысцілі нас „катамі”. Нам найбольш спадабалася, калі абсыпалі

нас мукой, перцам, кетчупам і гарчыцай. Мы былі брудныя, але вясёлыя. Дамоў паехалі змучаныя, але задаволены, што было так цудоўна. Гэтыя вясёлы і важны для нас дзень мы будзем заўсёды памятаць.

Уршуля ІГНАЦЮК, Эмілія БАНДАРУК, I „б” кл., Кацярына КРАСНОЎСКАЯ і Паўліна НІЧЫПАРУК, I „а” кл. Гімназіі ў Нараўцы

Польска-беларуская крыжаванка № 52

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 48: Кава, Лі, кніга, друкар, арс. Ял, ікра, Нур, ікс, вага, гарп.

Узнагароды, пісьмовыя наборы, выйграў: Ева Бенедычук з Нарвы, Моніка Мусько з Дзяціннага, Аня Андраюк з Бельска-Падляшскага, Ева Калбасюк з Войнаўкі, Юрка Петрушук з Курашава, Марк Паўлючук з Навасадаў, Юстына Лесяк з Гайнаўкі. Віншуем!

Поры года

Калі восень прыходзіць,
Тады сонца адыхае,
Усе лісточкі ападаюць,
Птушкі ў вырай адлятаюць...
Па леце восень, вось, прыйшла,
Зіма ж усё снегам замяла.
І будзем зноў чакаць вясну,
Калі прачнеца ўсё ад сну.

Паўліна СЕРОЦКАЯ, IV кл. ПШ
у Дубічах-Царкоўных

* * *

Мама! Мама!
Мама мая!
Ты — адзіная,
найдаражэйшая.
Для цябе я жыву.
Я з цябе і да цябе прыйшла
і пакахала
з першага дня,
я пакахала...
Гэта адзіная праўда —

этая —
праўда.

Наталля СЕМЯНЮК-МАРАЎСКАЯ,
IV кл. ПШ у Дубічах-Царкоўных

Роднае

Я не забуду ніколі
Мой родны куточак,
Бацькоў
І хатку старую,
куды заўсёды вярнуся.

Кася ФІЛІПК, Навасады

жына не здаліся. Каб не аддаць свой замак захопнікам, яны спалілі яго і адступілі ў наўгародскую землю.

Вячка яшчэ доўга ваяваў з немца́мі. Адна разу ён са сваімі людзьмі прыйшоў дапамагаць эстам, якія абаранялі горад Юр’еў. Крыжакі ўварваліся на вуліцы. Усе абаронцы загінулі ў рукапашнай. Складу галаву ў баі і Вячка.

Цяпер старажытны Юр’еў завецца Тарту. Адну з ягоных прыгожых вулачак эстонцы назвалі імем адважнага беларускага князя.

(працяг будзе)

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Князь Вячка

Крыжакі часта нападалі на падуладныя Полацку паселішчы. На беразе Дзвіны, у землях балтаў, стаяў горад Куканос. Там кіраваў князь Вячка з роду Рагвалодавічаў. Ягоныя атрады не давалі нямецкім рыцарам спакою і не пускалі іхня караблі ў бок Полацка.

Крыжакі сабралі супраць Вячкі моцнае войска. Сілы былі вельмі няроўныя, а падмога ад Валодышы падысці не паспела. Князь Вячка і дру-

чагосыці, што можа быць для нас важнае. Чаму? Таму, што наша жыщё та-
кое самае ўвесь час. У нас выпрацава-
нырытм: школа (праца), дом, тэлевізар.
Мы не бачым, што навокал дзеяцца
штосьці дрэннага. Не! Мы не хочам та-
го бачыць. Мы абыякавыя на людское
няшчасце, але калі нешта з намі здары-
ца, дык чакаем ад усіх дапамогі і су-
цяшэння. Аднак калісці ўбачым людское
няшчасце. Тады скажам, што мы „знаи-
шлі” новае жыццё. Толькі я стаўлю пы-
танне: „Ці не будзе запознані?”

Іаанна КАНАНЮК,
II „а” клас Гімназіі ў Нарве

Канюкі

Я хацела б напісаць пра вёску, у якой я правяла свае канікулы, дзе жы-
ве моя бабуля.

Канюкі гэта вёска, якая ляжыць над рэчкай Нарвай. У ёй знаходзіцца царкоўка, якую нідаўна пабудавалі жыхары. Яна невялікая, але вельмі прыгожая. У Канюках жыве Уладзімір Наумюк, які з дрэва робіць розныя рэзьбы.

Ён завецца скульптарам. Да яго часта прыязджаюць экспкурсіі. Раз у год у Канюках адбываецца „Абход”. На гэтае свята прыязджаюць цэлья сем’і і мно-
га святароў, якія разам з людзьмі абы-
ходзяць палі, вёску і затрымоўваюцца
пры кожнай хаце. Канюкі мне вельмі падабаюцца. Калі туды прыеду, адчу-
ваю цішыню і спакой.

Аня ІВАНЮК, ПШ у Нарве

Закаханы Цмок і бельскае вяселле

27 лістапада Бельскі дом культуры запрасіў усіх на чацвёртая ўжо Тэатральныя запусты. Альжбета Фіёнік, тэатральны інструктар, кіруючая тэатральным гуртком „Антракт” і яе выхаванцы прадставілі дзве тэатральныя пастаноўкі — пра Цмока з Цмокавай ямы і бельскае вяселле. Прысутнічала поўная зала публікі — былі тут браты ды сёстры маладых акцёраў, іхныя бабулі ды матулі і суседзі, якія таксама ўключаліся ў прадстаўленні, падпяваючы разам з выступаючымі. Бо некаторым акцёрам, асабліва іграючым у „Цмоку”, якія ходзяць на „Антракт” толькі 8 тыдняў, падмацоўка

духу і настрою прыдалася. А песні тэатральныя — вядомыя, нядаўна яшчэ гучалі ці гучаць зредчасу на вяселлях у наваколлі Бельска-Падляшскага.

„Цмок з Цмокавай ямы” гэта камедыя, якая пачынаецца, як і належыцца, як калісці бывала, вулічнымі выступленнямі розных цудакоў, якія ў дауніну бавілі мяшчан. І асілкі, і дзяўчыны-неканатніцы, і клаўны... Пасля — пра сварлівага цмока, які рашыў пасталець ды ажаніцца. Вядома, па вялікім каҳанні. А закахаўся ён у каралеўну. Памятаеце, чым такому цмоку можа кончыцца такая гісторыя, калі яна нават пра каҳанне? Прыбудзе шаўчук Дратаў-

Вэсілечко Наталькі.

Трохгаловы страшны нешчаслівы цмок.

Рэха

У адным прыгожым лесе жыло Рэха. Але яно не было падобнае на тыя, што жылі ў суседніх лясах. Яно было вясёлае. Смяшыла ўсіх, хто з ім абзываўся.

Упадзе старое дрэва — бух!

Смяецца Рэха:

— Ха-ха-ух! Ха-ха-ух!
— Ку-ку! Ку-ку! — падасць голас зязюля.
— Ха-ха-ку! Ха-ха-ку! — смяецца Рэха.

Бом! — сарвецца з елкі шышка.

— Ха-ха-ом! Ха-ха-ом! — дражніцца Рэха.

Зойдзе чалавек у гушчар.

— Ой, якія тут грыбы!

— Бы-бы-бы! Бы-бы-бы! — рагоча Рэха.

Людзі дзівіліся ды рукамі разводзілі: што за рэха жыве ў лесе? Увесь час толькі і смяецца. А каму прыемна, калі цябе дражніць? І перасталі хадзіць у лес.

Засумавала Рэха. З шышак і елак смяяцца надакучыла, з птушак і звяроў тэатральныя. И аднойчы прычапілася яно да грукату аўтобуснага матора і падалося ў горад.

Ад горада Рэха было ў захапленні: гэта ж толькі падумаць — колькі тут шуму! Машыны гудуць, заво-

ды грукочуюць, трамваі звіняць, дзвёры рыпяць. Які прастор для Рэха!

І пачало Рэха жыць у горадзе. Што ні дзень — рагоча. Нават унаучы не змаўкае. Толькі і чуецца: ха-ха-ха, хо-хо-хо! го-го-го! — то раскацістае, то насмешлівае, то сцішанае.

Смяялася Рэха дзень, смяялася два, смяялася тыдзень, нарэшце — нацешылася. Агледзеўшыся, убачыла, што ніхто яго не зауважае. Людзі кудысьці спяшаюцца — ім не да яго, а машыны наогул не звяртаюць ніякай увагі.

Няўтульна стала Рэху. Яно зразумела, што тут, у горадзе, лішніе. Паблукала крыху па пустых дварах, па шматпавярховых будынках і вярнулася дадому, у лес.

З таго часу Рэха нікога больш не пацвелывае. А калі хто прыходзіць у лес і хоча з ім пагутарыць, — заўсёды адгукаецца.

— Рэха!
— А-а-а, а-а-а!
— Дзе ты?
— А ты? А ты?
— Я ў лесе!
— Ле-се.. Ле-се...
— Ха-ха-ха! — смяецца чалавек.

І Рэха смяецца. Яму радасна, што яно зноў жыве ў лесе.

Сяргей ТАРАСАЎ

і дзяўчаткі), разам са сталейшымі членамі гуртка ў „Бельскім вяселлі”. Ён быў там маладым сватам. „З’ехалася Натальчына радзіна”, на тое „слайное вэсілечко”. Наталька Бабулевіч, якую цяпер ледзь пазнаць (вышэй яна ўжо за тату з мамай!), маладая панна, і плакала, і смяялася ад шчасця — такі кавалер добры да стаўся, радзіце спадбаўся, і падарункі добрыя прынеслі вясельнікі, і ўсё па традыцыі адбылося! И „тата” прыехаў! — паявіўся Янка Мордань. Каб уцешыць гледачоў, выступіў яшчэ і „вясельны музыкант” — Дарафей Фіёнік, з гармонікам, з песней з Паўлаў пра незайдросны прымакоўскі лёс, і зайграў на дудцы Алег Кабзар, у песні якую склада спадарыня Эля.

У дэкламацыі беларускіх і польскіх твораў прынялі ўдзел вядомыя з выступленнямі у конкурсах і спектаклях Марыюш Мак, Кася Бабулевіч, Юля Дораш, Ганя Паўлючук, Карапіна Ігнацюк Аня Бароўская, Кася Філіманюк. Марыюш, якому, здаецца, можна прадказаць тэатральную будучыню — з такім голасам, мінамі, запалам ды адданасцю! — адметна выступіў таксама (як

і „вясельны музыкант” — Дарафей Фіёнік, з гармонікам, з песней з Паўлаў пра незайдросны прымакоўскі лёс, і зайграў на дудцы Алег Кабзар, у песні якую склада спадарыня Эля.

А пасля — на бліны! На каравай! На смакоцце ўсялякае! Во — такія запусты ў Бельску!

Міра ЛУКША
Фота аўтара

Верши Віктара Ніведа

Колькі даў сабе вырваць?

— Адкуль ты такі маркотны
Вандруеш дарогай самотна?
Спыталі хлопца малога.
— Ад лекара зубнога.

— А адкажы ты нам шчыра,
Колькі даў сабе вырваць?
Сцвердзіў на гэта Вова:
— Пяцьдзесят залатовак.

Бландзінка мама ці брунетка?

Звярнуліся да дзяўчынкі
З запытаннем гэткім:
— Твая мама бландзінка,
Ці, можа, брунетка?

А на гэта малая:
— Няма мамы дома.
У цырульні чакае,
Колер кос невядомы.

Прыбіранне Зямлі 2000

Традыцыйна ўжо вучні Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных прынялі ўдзел у агульнапольскай акцыі „Прыбіранне свету”.

Са школы выйшлі мы ў 10 гадзін і па чарзе кіраваліся ў вызначаныя дзялянкі. Класы 0-III збріралі смецце ў самой вёсцы, а старэйшыя — на шляхах з Істока, Старога-Корніна і Вітава ў Дубічы, аж пад вадасховіча Бахматы.

Усе мы з вялікай ахвотай узяліся за працу, бо разумеем патрэбу такіх дзеянняў і верым, што людзі заўважаюць наша старанне і не будуць выкідаць смецце пры дарозе ці ў лесе, а ў вызначаных для гэтага месцах. Не пер-

шы раз мы прыбіраем і бачым, што ў гэтым годзе было трошкі чысцей, але, усё ж, смецця яшчэ шмат. А людзі выкідаюць розныя рэчы: паперу, бляшанкі, шклянія і пластмасавыя бутэлькі, мяшкі, вёдры, гаршкі.

Праз дзве гадзіны мы прыбылі над вадасховішча Бахматы. Там пры вогнішчы пяклі каўбаскі, адпачывалі і падсумоўвалі дзень. Дайшлі мы да вываду, што людзі, якія выкідаюць сабе, як нішчачы прыроднае асяроддзе. А калі знішчаем прыроду — шкодзім самі сабе!

Бася ТРАФІМЮК, VI кл. ПШ
у Дубічах-Царкоўных

Я з самотай сваёй адыходжу ў нябым

Няма сядрік Mixasévih knig i папераў „Распяці”... (Miraslav Shashovich, Mira Luksha i Yurka Plotovitch).

Вершы перачытаю сяброў. Сёння Віктара Шніпа. А ў маіх вачах стаіць Mixas Шашовіч. ...І калі сышоў хаосу дым, у якім адвечны край загінуў, пад крыжом драўляным і старым сын на могілках знайшоў Aйчыну. I была Aйчына той травой, што ўзяла жыццё ад праху маці, што свой век жыла адна-адной у старой, як свет грахоўны, хаце. Ці ўздымаўся крыж да аблачын, ці аблокі нізка пратыкали, ды адчуў сябе вялікім сын у траве, што ворагі татталі. I ўскіпела, як агонь, трава, і крыжы старыя асвяціла, і ўзлацела з могілак сава, і раскрылася прад ім магіла, як сусвету чорнае акно, праз якое сын былое ўбачыў, дзе ён піў, як кроў бацькоў, віно і, як прыхадзень які, свінчыў. I калі сышоў былога дым, і ў нябым магільніх холад згінуў, пад крыжом драўляным і старым сын абняў траву, нібы Aйчыну...

Гэта ноч, нібы воўк, за акном, гэта вечэр ганяе лістоту... Не кажы, што мы сумна жывём, не кажы, не люблю я самому. Дзень прайшоў, быццам бы й не было і, здаецца, ніколі не будзе. Дзень прайшоў, бы згарэла святло, на якое маліліся людзі. Як світанне, пральцеца віно, і паўтораца слова самоты... Гэта ноч заглядала ў акно, гэта Храм будаўся з лістоты...

Ты заўтра памрэш, нібы дойдзеши да-

дому, і будзеш з усмешкай ляжаць у труне нібыта спазнаў, не спазнаў што нікому, і быццам пра гэта скажаў ты ўсё ж мне...

...Усё будзе штохвілі знікаць назаўжды, пакуль будут тутя, пакуль будзеш ты.

Уцёкі да сябе. Мо ад сябе. Сам сябты не спазнаў. Не скончыў. Нікога не дапусціў да свае таямніцы, хоць мо сябрам здавалася, што цябе ведаюць. Боты шчыры быў аж да болю. Казаў, што зробіш. Дык мы, сябры твае, шукаем цябе і сёння. I чытаем чужыя вершы, шукаючы тваю паэму „Распяцце”. У тваёй хаце са смольных бярвенняў, дзе Mirasla spрабуе жыць без цябе. Твае сябры — я, браце мой, Yurka Plotovitch і Ганна Kandraciuk, якая ў „Ніве” робіць тое, чаго ты не паспей. Но, хапаючы сто сарок за хвост, адчуваючы хуткаплыннасць жыцця, прапусціў ты сябе цераз пальцы і час свой каштоўны. Мы ў перадзімовы дажджлівы дзень прыехалі ў Краснэ-Старэ на ўскрайку Кнышынскай пушчы. Не дачакаўся ты нас тут раней. А мы ўсё забываємся, Mixas, што цябе ўжо паўгода няма... I адчуваєм тваю прысутнасць у гэтым куточку, дзе ты працаўшы, звычайна, жывога, і жартаваць нам хочацца, перачытаючы твае фальклорныя зборы, а Гандзі, хоць

пост, хочацца заспіваць падляшскую песню пра жыццё і смерць.

Вялікі парадак у тваіх зборах. Не выкінуй ты аніводнага ліста — ляжаць пісъмы да кахраных, да сяброў, і ад іх прышлія. Лісты да Евы, якія вы пісалі адно да аднага на сурвэтках. У някранутай шафцы пісъмовага стала нявысланныя лісты да Анастассі і дзяцей. Мотам і тая паэма, славутая, пра якую хто верыць, хто не, якая мо існавала толькі ў тваёй галаве? Пераглядаем папкі з матэрыяламі. Артыкулы, выразкі з газет, часопісаў, матэрыялы з фальклорыстычных вандровак, дакументы звязаныя з грамадскай дзеянісцю (невядома, ці яны захаваліся ў БГКТ), а вершаў — аніводнага. Мотам ляжыць які, там, куды нават Mirasla не наважаеца заглянуць без патрэбы? Ды не, яна ўсё па-польску што было, сама аддрукоўвала на машынцы, а беларускія тэксты прыходзіліся мне вырываць ад цябе, намаўляць, каб прыслаў на літаратурную старонку. Нават дзеля хлеба каб што надрукаваць, ды які ж там хлеб за беларускія слова! Такое апавяданне напісаў ты ў апошні час, у гэтым нерамантаваным пакойчику з Ясенінам і ніўскім календаром на парэпанай сцяне! Усё засталося, як было. У сенях стаяць твае бо-

ты, вісіць тваё адзенне. I ці ты сам ведаеш, што адышоў? Дзіўна адчуваю сябе пасля, пераглядаючы здымкі, які мы зрабілі ў гэтых ціхіх снежаньскіх дзенях падобны на вечар. За Ганнай, якая стаіць побач Mirasla і Юркі, згустак хмарны, быццам посташа нейкай... Ганне нейкі халадок па спіне перабег, калі ўзіралася на яго. Ганна не такое бачыла! I чула. А ты перайшоў тады ту ю мяжу, па якой хадзіў, незаўажна неяк, можа быць, у апошнюю хвіліну ж размаўляў ці не з Георгіем Валкавыцкім, які і табе бацькам хросным быў, і ты яму ў Белавежы явіўся...

Сказы, дарагая, сказы, чаму я жыву на мяжы?... — пытаўся ты. Уцякаў ты ад дому, шукаючы дому. У гэтым дому, дзе планавалася шмат, абдзуртым, аголеным, засталася Mirasla. Якая так як і ты спрабавала жыць нанова.

А нас зноў дзіў бярэ, які ты ў сапраўднасці быў „паскладаны”, — калі глядзім на гэты парадак у тваіх паперах. На шуфлядкі і фішкі, канверты, папкі. Мотак і трэба, мець... тыя справы... упаратаваныя? Кнігі — таму, хто чытаць. Тоё, што прадоўжыць належыцца — таму, каму тое наканавана працягваць. Сыну — ужо толькі верш. А „Распяцце”? Будзем шукаць далей. Мот напіша хто іншы? Но, кажуць, твор ужо існуе, а паэт яго толькі прыносіць у быт.

Міра Лукша
Фота M. Luksha
i G. Kandraciuk

Прасвятыла ў небе, як Ганна заспівала Mixas „Ой, дубэ...” (Ганна Кандрацюк і Юрка Плотовіч на дарозе ў Краснэ).

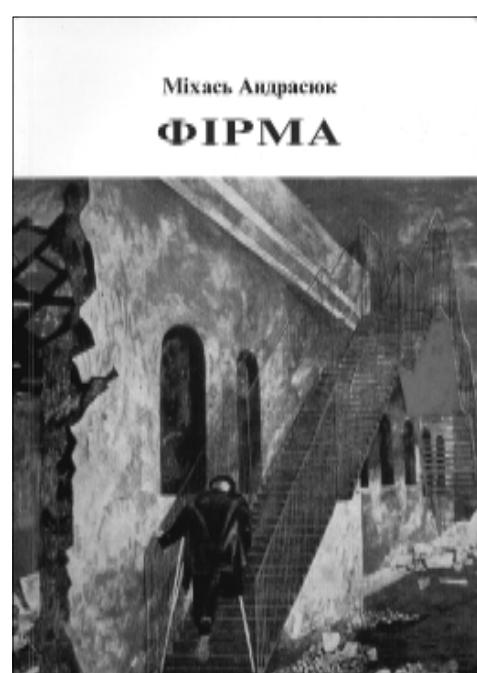
Нага Яновіча

Вышла з друку трыццаць другая kniga bibriljatčki Belaruskaga litaraturnaga ab'яднання p.z. „Firma”*. Aյтар ye — Mixas Andrasiuk.

Чытачам нашым Mixas Andrasiuk добра вядомы; на старонках „Нівы” прысутнічалі ўжо яго апавяданні, якія, згуртаваныя пад адной вокладкай, склалі новую knigu.

Mixas Andrasiuk апавядыае нам пра жыццё звычайных, такіх як і мы, людзей, якія ва ўмовах Гайнайкі вядуть сваё змаганне з рознымі жыццёвымі спакусамі, з тымі чартоўскімі выдумкамі, якія — як той райскі яблык — выдвараюць нас са спадзяўнага раю. Гэту нашу жыццёвую прозу аўтар размалёўвае паэтычнымі мяккімі фарбамі. Да герояў сваіх апавяданняў, з якімі мо хто і абышоўся б даволі жорстка з-за іх розных грэшных схільнасцей — Mixas Andrasiuk ставіцца з любоўю. Любоў тая не бацькоўская — не суровая або спагадлівая, але мациярынская — напоўненая цяплом паслякупальнага натхнення.

Тое гуманнае цяпло абавгравае нас з кожнай фразы, кожнага сказа, кожнага Andrasiukовага слова. Ягоную

кнigu можно адкрыць у любым месцы і з того любога месца можна пачаць чытанне, і ў любым месцы можна адкласці яе без затраты тых каштоўнасцей, якія яна выносяць. Хаця сваім героям аўтар дакладна вызначыў не толькі геаграфічныя, але і тапаграфічныя каардынаты дзеяння, іх проблемы супольныя ўсім нам грэшным. I кожны And-

rasiukou сказ, кожнае слова, напоўненытым зместам, які складае самастойны сюжэт. Любы ўрывак ягонага тэксту можна чытаць і перачытаць, асэнсоўваць і пераасенсоўваць і за кожным разам знаходзіць нейкую новую, свежую насладу.

Кожная kniga, апрача зместу, мае і форму. I як жа хацелася б напісаць пра форму „Firmy” тое ж, што і пра змест. Можна гэта зрабіць толькі ў адносінах да ілюстрацыі на вокладцы, якая выдатна сугучная са зместам. Ale аддзелка самога тэксту — скандалальная. Тэкст выплюнты на старонкі наадвал і хаяць прыводзяцца прозвішчы і імпартнай карэктаркі, і санавітага рэдактара — самога Сакрата Яновіча! — у кнізе багата невыпраўленых памылак, хаця спробы змагання з імі з іх боку відавочныя. З боку карэктаркі — некалькі русізмаў прыкрашаных для супрацьвагі ультрабеларускім „грудзёх”.

З боку Сакрата Яновіча заўважная праўка аднаго — але толькі аднаго! — Нязгулы на Неўдалоту. Праўка безумоўна правільная, бо ж той Нязгула паводле Andrasiuka з'яўляецца прыхільнікам правага палітычнага цічэння, а кожны ж хаця крыху начытаны ін-

тэлектуал павінен ведаць, што Гайнайу спакон яе маладых вякоў — чырвоная! Відаць Сакрат Яновіч — узорам ягонага добрата знаёмага Леха Валэнсы — вырашыў апавяданню Andrasiuka прычапіць і крышку левай нагі.

Заўважаючы крайнюю неахайнасць рэдакцыі knig, верзіца мне і іншы аспект: ці рэдактар не паказаў аўтару ту ю „нагу”, якую славуты польскі чэмпіён Казакевич дваццаць гадоў таму паказаў маскоўскім балельшчыкам. Змаганне недасканалага чалавека з рознымі чартойскімі спакусамі адбываецца не толькі ў Гайнайцы, не толькі на алімпіядах, але заглядае яно і ў парнасіцкія крэпасці. Наш жа вартавы нацыянальны памяці і загрыміць маралізаторска, і сёе-тое прызабудзе, і сёе-тое выдумае, і сёе-тое не выправіць. Чалавек жа недасканалы, са слабасцямі.

.... час бесцрымона выварочвае ўсё дагары нагамі, і з-пад бліскучай ды фальшывай скury паказваеца дзяжурнае ды фальшывае палатно”. („Вуліца Добраі Надзеі”). A ўсялякі прыклад бярэцца са старэйшых малодшымі.

Аляксандар Вярбіцкі

* Mixas Andrasiuk, Firma, Belastok 2000 g.

Узоры ніткамі маляваныя

Нараўкі. Мая мама кросны ставіла кожны год, — распавядае мая субяседніца. — Спачатку я ткала льнянае палатно на кужальныя кашулі і на мяхі, а з вайняных нітак нават на касцюмы.

У Заблотчыне Яўгенія Петрушук жыве ад 1957 года і дагэтуль не пакідае займацца ткацкай вытворчасцю. Найбольш ткала дываноў: перабораў ды г.зв. пасякаў. Яшчэ да нядайна да спадарыні Яўгеніі прыезджалі людзі адусюль і заказвалі сабе дываны. Многія нават са сваімі ніткамі. Усе хвалілі яе за дакладнасць выканання, за стараннасць і аваізковасць.

Варты дадаць, што яшчэ і зараз Яўгенія Петрушук беражліва перахоўвае ў сваім сундуку першы самастойна вытканы цёмназялёны дыван з надпісем: „Геня Сачко 1954 год”.

Яўгенія Петрушук выконвае таксама прыгожыя гафты. На многіх тканінах можна заўважыць старадаўнія матывы, прысутныя ў гафтах нашых бабуляў. Вышывае яна цікавыя кветкавыя кампазіцыі. Гафты найчасцей праектуе сама, падбіраючы адпаведныя колеры. На абрусах-настольніках і ручніках гафтую крыжыкам, а то і вышывае гладдзю. Усе яны мілыя для вока, цёплыя і элегантныя.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА
Жанчыны са Збуча.

Прыгожыя і ў самыя розныя ўзоры дываны, радзюжкі ды палавікі тчэ Яўгенія Петрушук з вёскі Заблотчына (Нараўчанская гміна). Ткаць яна навучылася яшчэ ў школным узросце ад сваёй маці Анастасіі Сачко.

— Была я найстарэйшай дачкой і маці заахвоціла мяне сесці за кросны. Мае малодшыя дзве сястры навівалі ніткі на цэўкі, укладалі ў чаўнакі і падавалі іх мене. Жылі мы ў вёсцы Гушчэвіна каля

Экуменічная каплічка

Пры дарозе з Кляшчэль у Даши, пры адгалінаванні дарогі ў Паграбы стаіць трохметровая двух'ярусная, мураваная каплічка. Можна сказаць — экуменічная. Завершана яна невялікім сталым праваслаўным крыжам. У кожным ярусе каплічкі — ніша. У ніжній большай нішы знаходзіцца лацінскі крыж з кірлічным надпісам і фігурка Божай Маці. У абедзвюх нішах змешчаны каталіцкія абразы і праваслаўныя іконы за шклом. Унізе на лацуневай дошцы віднеешча надпіс: „Fundator Piotr Zakrzewski 1890”.

Каплічка — своеасаблівы сімвал шматкультурнасці і шматканфесійнасці мясцовага насельніцтва. Падобны помнік знаходзіцца па вуліцы Каляевай у цэнтры Кляшчэль.

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

Цар Мікалай II вярнуўся ў Белавежу

На зломе мінаючага і наступаючага тысячагоддзя выпадае двухсотая гадавіна белавежскага праваслаўнага прыхода. Калі хрысціянскі свет будзе ўступаць у трэцяе тысячагоддзе, белавежскі прыход распачне свае трэцяе стагоддзе. Своеасаблівым падарункам на гэту гадавіну можна палічыць запіс у тутэйшай царкве св. Мікалая Цудатворца музыкі для кананізацыйнай Літургіі цара Мікалая II і яго сям'і. Музыку гэту напісаў прафесар Анатолій Канатоп, паводле традыцыі Супрасльскага ірмалагіена. Праца над ёй заняла яму сем месяцаў. А калі прафесар даўедаўся ад а. Гаўрыла, настаяцеля Супрасльскага манастыра, што цар Мікалай II часта маліўся ў белавежскай царкве, яму стала ясна, што менавіта гэты храм будзе падыходзіць для цэлай справы. Праверыўшы яшчэ акустыку царквы, прафесар канчаткова вырашыў, што тут запіша першую ў гісторыі Рускай праваслаўнай царквы літургічную музыку, прысвечаную царскім мучанікам.

Пры нагодзе запісу музыкі, зняўся

Бяседа фальклору

Жанчыны са Збуча.

У Гайнайскім доме культуры 26 лістапада гэтага года на Павятовай бяседзе фальклору „Запусты-2000” выступілі калектывы з большасці гмін Гайнайскага павета. Выканаўцы, вядомыя гайнавянам з аглядаў Фестывалю „Беларуская песня”, спявалі найчасцей мясцовыя песні.

Фальклорная бяседа пачалася з выступлення жанчын з Чаромхі-Вёскі і Вулькі-Тэрехаўскай. Дырэктар ГДК Мікола Бушко знаёміў гледачоў з дзейнасцю выходзячых на сцэну калектываў. На падставе аўтэнтычных фальклорных песень можна было акрэсліць рэгіён Гайнайскага павета, з якога прыехалі выканаўцы. Калектыв з Нараўкі і „Цаглінкі” са Старога Ляўкова спявалі на беларускай літаратурнай мове. Іншыя калектывы выконвалі пераважна беларускія песні, але паявіліся таксама рускія і ўкраінскія.

— Я пахваліў бы, перад усім, выканаўцу з поўдня павета, якія спявалі найстарэйшыя фальклорныя песні. Жанчыны з Чаромхі, Вулькі ці Крыўца вельмі адважна вялі сябе на сцэне, так як бы не выступалі перад шматлікай публікай, а спявалі проста на вясёллі. Нават спевакі з калектываў, што выступаюць у няпоўным складзе, трывалі

маюцца добра, — заўважыў настаўнік беліцэ Ян Місяюк, які співаў з Беларускім калектывам песні ГДК.

Перад канцэртнай залай спаткаў я Юрку Якімюка — кіраўніка Гміннага асяродка культуры ў Чыжах. Прыйехаў ён з трыма калектывамі: „Чыжавянамі”, „Незабудкамі” з Курашава і „Збучанкамі”. „Чыжавян” рыхтаваў Міхал Аўхіменя з Гродна, які займаецца таксама з гімназічным калектывам, у якім співаюць дзеці з усёй Чыжоўскай гміны. Жанчыны са Збуча і Курашава рыхтуюцца да конкурсаў і аглядаў самастойна. Пётр Скепка, які раней выступаў са славутым калектывам „Дубіны”, зараз вядзе гурт спевакоў з Нараўкі. Хоча ён стварыць капэлу з кантрабасам, бубнам, скрыпкай, цымбаламі і лірай. Выказвае ён ахвоту працаўцаў са школьнай моладдзю. Рыгор Якімюк з Чыжоўрады, што калектывы запрашаюць на бяседы, на якіх ёсць нагода паспіваць.

Мерапрыемства закончылася выхадам перад сцэну ўсіх спевакоў, якім бурмістр Гайнайкі Анатоль Ахрыцюк падзякаў за выступленне, а прадстаўнікам калектываў уручыў дыпломы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

1906 і 1912 гадах. Упершыню прыйехаў сюды ў 1894 годзе са сваім бацькам, царом Аляксандрам III, які менавіта ўфундаваў мураваную царкву ў Белавежы. Цару Аляксандру III не прыйшлося ўжо памаліца ў ёй, таму што праз некалькі тыдняў пасля пабыўкі ў белавежскіх нетрах памёр. Затое яго сын быў частым гостем у царкве. Георгі Карцоў, аўтар абышырнай кнігі п.з. „Белавежская пушча” (Санкт-Пецярбург 1903), аднатаўваў у ёй, што цар Мікалай II вельмі любіў слухаць белавежскія царкоўныя хоры, якія саставлялі тутэйшыя чыноўнікі і вучні. Збераглося некалькі здымкаў, на якіх паказаны выхад царскай сям'і з белавежскага храма. Перад I светнай вайной выйшла нават паштоўка ўвекавечняючая гэты момант. Адна перахоўваецца ў бібліятэчных зборах Белавежскага нацыянальнага парку.

Ці падумалацца цару Мікалаю II, калі апошні раз маліўся ў белавежскай царкве, што праз 88 гадоў прагучыць тут музыка ў яго гонар? Напэўна не! Усё ж, думаецца мне, што яго душа вярнулася ў гэтыя апошнія дні чэрвеня 2000 г. у белавежскі храм.

Пётр БАЙКО

„Канапелька” — 2000

У лістападзе 2000 года на сцэну Беластоцкага драматычнага тэатра імя А. Вянгеркі ўвайшоў спектакль „Канапелька” паводле аповесці Эдварда Рэдлінскага. Адаптация і пастаноўка — маладога рэжысёра Пятра Зіневіча, які ўпэўнена ставіць свае першыя крокі рэжысёра ў Варшаве і не толькі. Прэм'ера спектакля адбылася 18 лістапада 2000 года. Глядзельная зала была перапоўнена.

Скажу адразу: я — не аматар рэжысёрскіх змен. Але не ў гэтym выпадку. „Канапелька” Пятра Зіневіча тая і не тая: на канве аповесці Рэдлінскага, якую аўтар пісаў у самым пачатку сямідзесятых гадоў, рэжысёр стварыў фактычна цалкам новы твор, які можна было б смела назваць „Канапелька” — 2000”.

„Канапельку” Эдвард Рэдлінскі пісаў тады, калі ўсё паўтараў, што па-за Беластокам ён існаваць як пісьменнік не зможа. А ўсё-такі пераехаў у Варшаву і змог пісаць далей, а да таго ж яшчэ зацікі ўсёгда хадзілі. Калі вярнуўся дахаты, меў пра што пісаць (тэатр імя А. Вянгеркі ставіў яго „Цуд на Грынпойнце”).

Так і колішняя яго „Канапелька” ў адаптациі і рэжысеры Пятра Зіневі-

ча выйшла на шырокія воды. Мо калі б ён не дастасаваў сцэнарый „Канапелькі” да сённяшніх часоў, выйшла б нудна і, асмельваюся сказаць, незразумела сённяшняму маладому чалавеку.

„Канапелька” — 2000 у тэатры імя Вянгеркі ўражвае гукам, хуткасцю акцыі, мадэрн-вопраткай настаўніцы, арыгінальным сцэнічным афармлен-

дзіроўку і... закахаўся. Праз некалькі месяцаў пасля шлюбу нарадзіўся малы Якуб, і мы з Аней Рамантуўскай (сёння вядомай польскай кінаактрысай) пайшлі да Насядкаў у адведкі — ужо ў іхню „самастойную” хату.

Але пакуль што было вяселле. Сярод гасцей былі не толькі журналісты, але і людзі з самых розных закуткаў жыцця. У гэтай кампаніі нікога не цікавіла, хто „левы”, а хто „правы”. Тады ўсе яшчэ здаваліся братамі — палякі, беларусы, іншыя. Калі за „крамолу” звольнілі з працы Эдка Рэдлінскага, дык звольнілі і Збышку „за сувязі” (а як іх магло не быць, калі жылі ў адной кавалерцы!), і Юрка Квачынскага, а да таго ж і з „Нівы” Валодзю Паўлючукам (сёння прафесар!) ды Сакрата Яновічам — як адзінадумцаў Рэдлінскага. Дзяліцца пачалі пасля восьмідзесятага года, а ўрэшце ўсіх „інаверцаў” укінулі ў адзін мяшок, што і прадбачвалі некаторыя намнога раней.

Вернемся, аднак, да сутнасці справы: **футра**, ну, можа лепш было б сказаць — футэрка. Футэрка, у якім я прыйшла на вяселле, было з штучнага і плоскага футра, але французскае. Лёгкае і далікатнае. І гэты факт паведамляю адразу, бо праз момант ён будзе істотны.

Было ўжо каля дзесятага гадзіны, і я пачала збірацца дахаты. Тут падскочыла да мяне пару малайкоў на чале з Эдкам Рэдлінскім: куды ты пойдзеш, яшчэ дзіцячы час! Хлопцы, узмалілася я, у мяне пропуск усяго да дзесятага.

Мой пакойны бацька ўспамінаў, што ў 1920 годзе трох рускіх палонных, якія ўцякалі з-пад Варшавы, праходзілі праз Кузаву ў напрамку Рэпчычаў. За імі з'явіліся троє польскіх коннікаў-войскоўцаў, якія паехалі ў Рэпчычы. Неўзабаве войскоўцы вярнуліся з палоннымі. Гэтыя мелі звязаныя ззаду рукі. Былі выхудзелыя, перапалоханыя,

нем. Усё адбываецца як бы сёння. На стаўніца прыходзіць у вёску Тапляры з іншага свету, такога, пра які не мог пісаць Рэдлінскі ў пачатку сямідзесятых гадоў, калі вяскоўцаў пужала яшчэ асвета, меліярацыя, электрычнасць, а хадзілі чуткі, што надыдуць такія часы, калі „хлоп з хлопам будзе спаць, мужкі жонак кідаць будуць, а з людзей будуць мыла рабіць”.

Разнегліжаваная настаўніца нясе з сабою дух новых часоў: бессаромнасць у вонратцы, сотовы тэлефон, наркотыкі, занадта свабодныя паводзіны і пагардлівія адносіны да слабейшых, менш напорыстых.

Калі ў Рэдлінскага Канапелька пайшла настаўніца на вёску па зову сэрца, дык у спектаклі яна, як тыповы прадстаўнік новай эпохі, бавіцца ўсім, таксама і Казюком, які з-за сваёй цікайнасці нішчыць сям'ю і ўсё, што было. Ён прадстаўнік звычайнага свету, гаворыць рэжысёр, і аддае ўсё, каб пазнаць свет настаўніцы, а ў яе свеце няма нічога. Яна — пустая.

Няхай сабе вёска забітая і недавучаная, але яна чысцейшая, шчырэйшая і, па-старому, больш даверлівая. І цалкам рэальна патрапіць акрэсліцу сябе: „Я — не паляк, не француз, не немец, не русін. Я — тутэйшы, з багна”.

Вельмі прыемна, што Беластоцкі драматычны тэатр ставіць спектаклі пра сваіх землякоў. Вядома ж, што Э. Рэдлінскі нарадзіўся ў Фрамполі, пад Беластокам. Сміемся на гэтым спектаклі, калі чум мову тутэйшых католікаў: *бодай бы его маланка спаліла две недзелі тэму,*

крэйда, буквар, інакиэ літэрэ, бояласе, я заволал, она пошэдла, я пошэд і г.д. і т.п. Вядома, пры гэтым не абыходзіцца без прывычных на вёсцы, дзе людзі знаюцца адно з мянушак, вульгарызмай: баба на хлопа лезе, замяст он на нё! Выбухі смеху, але смех гэты цэлы.

Дырэкцыя тэатра і рэжысёр перад прэм'ерай непакоіліся, як будзе прыняты гэты спектакль. Я думаю, яны баяліся за тыя змены. Скандал жа, які выклікалі пэўныя кругі нашага грамадства, нашага *citemnogrodu*, як называюць Беласток у Польшчы, быў, прайдападобна, вынікам стрікте „Канапелькі”, а не рэжысёрскіх змен.

Рэдлінскі ў сваёй творчасці надзвычай вынаходлівы. Ніводзін твор у ніякай ступені не пайтарае іншага. У „Канапельцы” ён пісаў так, як гаварылі людзі: *зімо, есенё, очов не одмыкаё, лежко як буханкі в пецах, хіо, брухі і г.д. і т.п. I так старающа (і вельмі добра ў іх выходзіць) гаварыць акцёры на сцэне.*

Нехта з журналістаў напісаў зараз жа пасля прэм'еры, што быў здзіўлены добрай ігрой акцёраў нашага драматычнага. А ці не падумай ён, што мо проста спектакль быў добры! Другі, у кароткім часе, пасля „Акна на парламент” Рэя Кунэя. Каб сыграць добра, па-першае, трэба мець што іграць.

Мае сімпатыі амаль нязменныя: Да-рота Радомская (Канапелька), Роберт Нінкевіч (Казюк), Іланта Бароўская (Грыгорыха), Данута Бах (Гандзя).

Сценограф — Магдалена Гаеўская. Музыка — Паўла Календы.

Ада Чачуга

мала, а яны мяне не выпускаюць! Не пайду ж я дахаты ў чужым кажуху! А ўсе зрабіліся раптам сур'ёзныя, ніхто нават не хіхікне. Ну, дальбог, у паветры раставарылася футэрка.

Глядзела на мяне Тамарка, на гэту маю бездапаможную мітусню, і шкада ёй стала мяне. Бачыла яна, што я пра-верыла ўсю шафу і нават у ванную ды на кухню заглядала. Раптам яна ўстала са свайго месца і падышла да шафы, якую я, здавалася, перацярэбіла. Глядзі, сказала, во тут, у бялізне. Я прыгледзелася: сярод чысценькіх, роўненых прасцін і навалачак ляжалі, акуратна зложанае, маё футэрка. Здалёк выглядала, як цёмны абрус. Недаацаніла я яго да-лікатнасці. Не падумала, што футра можна схаваць у бялізне.

Да сёння думаю, што быў гэта адзін са сцэнарыяў Эдка Рэдлінскага, які быў тады пачынаючым пісьменнікам. Пачуццё гумару надта прыгадзілася яму ў будучай творчасці.

Крыху пазней мне ў руці трапіў дзённік адной бухгалтаркі, якая, прывыкшы рахаваць ўсё, на кожным спатканні з кахраным лічыла „разы” і колькі грошай выдала на гэта спатканне. У шэсцьдзесят восем гадоў яна закахалася першы раз і, як акрэслі пасля Рэдлінскі, „жыла аж да смерці”. Я хачу гэта мець, сказаў Эдэк, калі я прынесла дзённік у рэдакцыю. Табе гэта не апублікуюць, а я апублікую, сказаў мне ён. I, уявіце сабе, ён яго апублікаваў.

Ада Чачуга

без шапак і абутку. Пасля ў вёсцы казалі, што іх расстралялі.

Іншы прыклад. Старажыл з Чаромхі 87-гадовы Васіль Баранаў расказаў мне наступнае:

— У Тухолі каля Быдгашчы знаходзіўся лагер для рускіх салдат, узятых у палон пад Варшавай у 1920 годзе. Гаварылася пра 60 тысяч палонных. У гэтым лагер трапіў жыхар Ставішчаў Сямён Саснюк, якога палякі выпадкова

захапілі з фурманка разам з рускімі. Пасля Саснюку ўдалося вырвацца з лагера. У ягонай кішэні была пісулька ад солтыса, у якой было запісаны, што ён — ураджэнец Ставішчаў і там пра-жывае. Пісулька, прад'яленая афіцэру, выратавала яму жыццё.

Хацелася б, каб адгукнуліся старажылы, якія памятаюць лагер у Тухолі. А можа гэту тэму асвяцілі б нашы гісторыкі.

Уладзімір Сідарук

Якія мы людзі

Футра

Гадоў трывала таго жаніўся Збышак Насядка, журналіст „Газеты Беластоцкай”, вядомы галоўным чынам сваім музычным талентам і замілаваннем да пазі (асабліва да ўсходнеславянскай — заатхнікі ён штудзіраваў у Харкаве). Яшчэ быў вядомы Збышак тым, што жыў з Эдкам Рэдлінскім у супольнай кавалерцы (Эдэк таксама працаваў журналістам у „Газете Беластоцкай”). I ў гэтай жа кавалерцы вырашылі зрабіць Збышку вяселле. Як там ім жылося — не ведаю, але вяселле, праз якое праішло мінімум сто чалавек, змясцілася на падлозе гэтага пакойчыка. Сяброў Збышак і Эдэк мелі шмат: адны прыходзілі, другія выходзілі. Змяніліся і стравы: хто прыйшоў раней — еў адно, хто пазней — еў нешта іншае. На кухні стаяў Казік Цыбулька. Да сёння памятаю вялікі абрус на падлозе, а на ім халодныя і гарачыя стравы, сярод якіх выдзялялася вялізная печаная гуска. Былі спевы, гітара, а на канапе сядзела маладая пара (бадай, адзінай пара на вяселлі) і, узяўшыся за рукі, співали (ой, моцны!) народныя прыпейкі на тэму жаніўбы.

Збышак, „курпсяк” з Наваграда, жаніўся з Тамаркай з Тапалянія. У сувязі з гэтым прыпейкі былі раз курпёўскія, раз — тапалянскія, на чыстай беларускай мове. Паехаў хлапец вось у каман-

Прыпомніць Тухолю

Напярэдадні візіту міністра замежных спраў Расіі Ігара Іванова ў сродках масавай інфармацыі прагучала, што міністр кране праblemу загінуўших у 1920 годзе рускіх салдат. Каментатар у тэлебачанні тлумачыў, што палякі нікога ў дваццатых гадах не расстрэльвалі. Палонныя масава паміралі ад голаду і тыфу.

Аб саюзніках

У нумары 26/2000 „Нівы” быў змешчаны артыкул „Гітлер быў першы”, пасля прачытання якога можна падумаць, што віноўнікам нямецка-савецкай вайны з'яўляецца І. Сталін. Савецкі Саюз заўсёды недалёка ўсіх сваіх граніц трymаў значныя кантыгенты войск, таму што ў выпадку агрэсіі, на вялікай тэрыторыі СССР вельмі цяжка правесці мабілізацыю. Трыманне вайсковых злучэнняў і іх канцэнтрацыя не абазначала агрэсійных намераў: у гісторыі чалавечтва было нямала вайсковых канцэнтрацый, якія зусім вайной не кончыліся. Савецкая канцэнтрацыя войск каля граніц з Германіяй была абароннай, абы чым сведчыць будова дотаў (долговременных огневых точек) на так званай „лініі Молатава” і канцэнтрацыя значнай колькасці самалётаў-зniшчальнікаў, якія мелі перахватваць варожыя бамбардзіроўшчыкі. Справа заключалася ў tym, што зniшчальнікі мелі вельмі малы радыус дзеянасці, напрыклад, нямецкі зniшчальнік Me-109 браў бензіну толькі на 45 хвілін палёту, а савецкі I-16 — не больш, чым на 1 гадзіну. Прыняцце савецкім камандаваннем абарончай стратэгіі было выкліканым найноўшым вопытам вайны на заходзе. 12 лістапада 1940 г. у Берлін выехала савецкая дэлегацыя на чале з В. Молатавым, каб выведаць намеры Гітлера. Дэлегацыю цікавілі мэты выслання нямецкіх войск у Фінляндыю і Румынію — каля граніц з СССР. Вытлумачэння савецкай дэлегацыі не атрымала. І калі спачатку немцы стараліся паказацца ветлівымі, то пры ад'ездзе дэлегацыі ўжо не скрывалі сваёй варожасці. Хаця было апублікавана супакойваючае камюніке, то адразу распачаліся работы па ўмацаванні граніцы. Жыхары паўднёвай Беласточчыны каментавалі гэтыя дзеянні так: „Відаць, не дагаварыліся ў Берліне”. На станцыі ў Чаромсе бы-

ла створана матэрыяльная база, на якой была накоплена вялікая колькасць піламатэрыялаў, арматурнай сталі і цементу. Работамі гэтymі кіраваў маршал Б. Шапашнікаў. Вясною 1941 г. работы былі ўзмоцнены. Але толькі некаторыя доты ўдалося закончыць і ўзбройц. Немцам удалося іх аблініць. Цэлая лінія гэтых дотаў існуе да нашых дзён над Бугам ды паміж Асаўцом і Граевам і сведчыць абы tym, што перыяд 1939-1941 гадоў не быў ідэалічным у савецка-нямецкіх адносінах.

У першай фазе вайны, па віне І. Сталіна, Чырвоная Армія пачярпела агромныя страты ў забітых, раненых і палонных. Але пачынаючы ад баёў над Беразінай, Дняпром і пад Смаленскам, нямецкая армія стала цярпець вялікія страты, а пад канец 1941 г. Чырвоная Армія дабілася перамог пад Тыхвінам, Растворам і адкінула немцаў на 350 км ад Масквы — без якой-небудзь дапамогі Захаду. Па найноўшых даных, на савецкім фронце гітлераўская кааліцыя страціла 8 649,5 тыс. салдат, у tym Германія — 6 231,7 тыс., Аўстрыя — 462 тыс., Венгрыя — 863,7 тыс., Румынія — 681,8 тыс. Беларускі народ, разам з іншымі народамі, з'яднаўся для абароны, чым слушна ганарыцца, хаця дома пад сталінскім праўленнем далёка не ўсё было ў парадку.

У часы самых цяжкіх баёў на ўсходнім фронце магутная Брытанская імперыя (35 млн. кв. км з насельніцтвам больш 500 млн. чалавек), трymала толькі маленькі фронцік у Лівіі, дзе мела супраць сябе 3 нямецкія дывізіі і 8 слабых дывізій італьянскіх. І тое, што калі ў Еўропе мільёны людзей гінулі ў канцлагерах, мучыліся ў няволі на прымусовых работах у Нямеччыне, брытанцы не спяшалі з дапамогай. Выдатны польскі літаратар Станіслаў Цат-Мацкевіч напісаў: „Jedno, czego ja nie mogę darować Anglikom, to cena krwi”. І мы таксама павінны памятаць аб гэтым.

Мікалай Капчук

Пекла і рай

Мы прывыклі наракаць, што ў Польшчы бушуе бяда, беспарарадак, інфляцыя, разбоі, беспрацоў... І гэта праўда! Але хто павіываў у апошні час у нашых усходніх суседзяў, дык ён інакш скажа. Нядаўна мае сябры Галена і Дзімітрый Тапор з Тафілаўцай ездзілі да Галенінай сястры, якая ў перыяд апошняй вайны апынулася не па сваёй волі ў Данбасе на Украіне. Спадарства Тапор быў там у гасцях цэлы месяц і на глядзеліся на тамашнія парадкі. Усю-

ды беспарарадак, бруд, жабрацтва, зладзіцтва, беспрацоў, а хто і працуе, той заміж зарплаты дастася нейкія брудныя тавары ўзамен. Усё страшэнна дарагое і недаступнае простаму чалавеку. Найбольшая пенсія, гэта 40-50 грыўняў, а адна грыўня — гэта няцэлы наш адзін злот. Такой пенсіі хапае на адзін толькі хлеб і алей. А каўбаску і шынку ўкраінцы ядуць мо толькі на Каляды і Пасху. Не лепш жывуць і нашы землякі. Для іх Польшча, гэта не-доступны рай. Так гавораць.

Мікалай Панфілюк

Пажарычча

Нядаўна наведаў я свайго дзядзьку ў Чахах-Арлянскіх. Сёлета згарэла там шмат лесу ля чыгуначнага пущі. Адны кажуць, што высушаны подсціл загарэўся ад недакурка неразважнага пасажыра, іншыя — што ад іскраў у час раптоўнага тармажэння. Сяляне ў выніку пажару страцілі ў сярэднім па 5-7 гектараў лесу. У майго дзядзькі згарэла 2,6 гектара.

Агонь ішоў укосам, разам з ветрам ляцелі клубкі агню, якія пераносіліся на дахі будынкаў. Згарэлі гаспадарчыя пабудовы. Людзі атрымалі ўжо страхоўку, але аднавіць будынкі цяпер прыходзіцца цяжкай, чым раней.

Людзі памалу добраўпарадкоўваюць пажарычча. Дзядзька ўсю зіму будзе працаўваць у лесе. Некаторыя не праймаюцца справай і ўжо думаюць прадаць згарэлы лес дзяржаве.

(ве-с)

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2,
ul. Zamenhoffa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2001 r. upływa 5 marca 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na

terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

Варта браць беспрацоўных

У Орлі ўжо некалькі месяцаў працягваеца пракладка ходніка па адным баку вуліцы Бельскай, якая вядзе ў школу. Да вайны гэтая вуліца была частковая брукаваная, пры народнай уладзе пакрылі яе асфальтам. З часам павыбіваліся на ёй такія калдбіны, што ў машын ламаліся рыморы. Радныя гадамі дапаміналіся ў гмінных уладах рамонту вуліцы Бельскай, аднак безвынікова. Цяпер вуліца стала павятавай дарогай і за яе стан і асвятленне адказве Бельскае стараство.

Надзея на аднаўленне тратуара з'явілася разам з рашэннем Бельскага стараства аб перабудове небяспечнага паварота на павятавай дарозе Орля — Шчыты. Як паведаміў кіраунік Павятавага ўпраўлення дарог у Бельску Лешак Александар, яго ўстанова купіла бетонныя пліты і бардзюры за 11 тысяч злотых. Управа гміны заплаціць

толькі за брускатку-„польбрук” і цемент для выканання пад’ездаў на пасобныя панадворкі. Пракладкай ходніка займаецца троє беспрацоўных, якім плаціць Павятавое бюро па працаўладкаванні. Памагае ім шафёр з Гміннай управы, які давозіць матэриялы.

— Планавалі мы пракласці 800 метраў ходніка, але матэриялаў хопіць толькі на 400 метраў. Стараства не мае больш грошей на гэтую мэту, — сказаў гмінны інспектар па будаўніцтве Ілья Мартыновіч.

— Варта было прыцягнуць да пракладкі беспрацоўных, бо сумленна працуць. Напэўна прыйшлося б нам даражэй плаціць, калі б справай занялася нейкая фірма, — адзначыў кіраунік Александар.

Мікалай Мінцэвіч
Фота аўтара

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Снілася мне, быццам я кудысьці выбіраюся, прыхарошуваюся — расчэсваю валасы (яны ў сне ў мяне святлішыя, чым сапраўды, даўгаватыя, прыгожыя), падмалёўваю вусны. Гляджу прытым у вялікое люстра і баччу там сябе, у весь рост. Я — вельмі там зграбная, шчуплая, ды вельмі ж жаночкая, словам — прыгажуня. Я аж здзіўляюся, што гэта — я. Я задаволеная. Адчуваю смак памады на сваіх губах, і гэта ўпэўнівае мяне ў тым, што асоба ў люстры — гэта я; я спазіраю на сябе, на свой стан — сапраўды, гэта я, пругкая, маладая, імпэтная, энергічная. Бяруся пад бокі ад узехі.

МИРА

А мне, Астроне, уяўі сабе, які сон прысніўся. Быццам я на нейкім балі, урачыстасці, ці ў гасціне. Гляджу: а Божа мой, я ж у дамашніх тапачках прыйшла. Вопратка мая даволі элегантная, а вось абутак памяняць я забылася і прыйшла ў тапачках. Гляджу, а ў іх падэшва адарваная і праз дзірку відаць пальцы. Вось які сон! Што ён можа прадвяшчаць?

ГАННА

Міра! Зразумей, даражэнская, што хаця ты і была надта харошая — і валасы былі ў цябе доўгія, і стан твой быў тонкі, дык ты ўсё гэта бачыла... у люстэрку. А люстэрка ў сне гаворыць за тое, што ты павінна сцерагчыся... сваіх сяброў. На жаль, ёсьць сярод іх нядобрыя людзі, якія толькі едуть на падмапне і фальшывых словаў. Не вер ты ім. Напэўна, нечага ад цябе хочуць або проста кіруюцца нянявісцю ў адносінах да цябе. Перагледзь спісак сяброў!

Ганна! Твой сон цалкам кепскі. Нават сама прысутнасць на нейкім балі — пустыя клопаты, нікому непатрэбныя. А што ўжо гаварыць пра твае дзіравыя тапкі. Яны гавораць пра нейкае падарожжа, у выніку якога ты панясеши вялікія страты. Вядома, што „падарожжа” тут мае сімвалічнае значэнне. А, можа, сон не збудзеца...

АСТРОН

Hurtownia zniczy „Luiza”
zaprasza do współpracy.
Оптовы склад зniczy „Luiza”
запрашае да супрацоўніцтва.
ul. Scaleniowa 34, Białystok
tel. (+48 85) 653 39 16

Ніўка

Па халіах пазнаем пана, што пан не з Хранова, / А па шыльдах акрэслім, што за ўстаноўку.
Фота Аляксея МАРОЗА

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Татка! Я сёння забіў шэсць мух, — хваліца сынок бацьку, — дзве самі і чатыры самцы.

— Па чым ты іх адрозніў? — пытае бацьку.

— Самкі сядзелі на люстры, а самцы на бутэльках з-пад піва.

— Пан доктар, — гаворыць перапіты Мішка, — я хіба памру ад смагі!..

— Хіба хутчэй гэта будзе ад гашэння вашай смагі.

* * *

Бабулыцы, якая ніколі ў жыцці не прабавала піва, унучак даў спрабаваць шклянчуку гэтага напою. Бабулька выпіла і скрыўлася:

— Дзіўны смак у гэтага напою — дакладна такі, як лякарства, якое мой муж прымай апошняя пяцьдзесят гадоў!

* * *

Раніцай Мішка выбіраецца на паляванне; сябры абяцалі, што па яго заведуць. Жонка ўгаворвае яго:

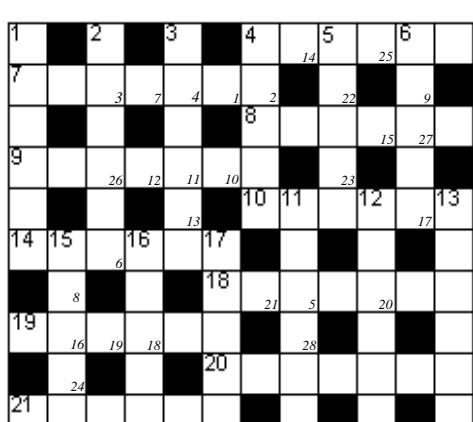
— Куды ты паедзеш? Паглянь, які дождж, холад, вечер...

Мішка аднак выходзіць на сустрэчу сябрам. Прастаяўшы гадзіну, не дачакаўся сяброў і вярнуўся дадому. Нырнуў у цёплы ложак і задрыгахаў:

— Б-р-р! Які холад на двары!

— Праўда! — адказвае жонка. — А мой дурань на паляванне паехаў...

Крыжаванка

3. Юрка, перакладчык п'ес Шэкспіра на беларускую мову (1905-79), 4. ежа, якая падала з неба, 5. горад на заходзе Якуціі, 6. філософскае вучэнне аб маралі, 11. возера ў Казахстане, 12. гора, беднасць, 13. індзейскі яд, 15. гарызантальны рух паветра, 16. каштоўны камень чырвонага колеру, 17. дапамога, падтрымка.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 46 нумара

Гарызантальна: плява, заваёўнік, Томск, мумія, ААН, паляшук, уласнік, Так, адток, цацка, анестэзія, Алкей.

Вертыкальна: пяцёрка, павук, Арнем, зямляцтва, камасація, трава, яміна, акт, нук, Арктыка, Каена, цэзій.

Рашэнне: Андрэй Макаёнак.

Кніжныя ўзнагароды высылаем

Вользе Дземяновіч з Варшавы і Казіміру Радошку са Свебадзіцаў.

Гарызантальна: 4. нямецкі горад пры ўпадзенні Фульды ў Вердэр, 7. горад на Кіпры, 8. цыбульная расліна з белымі або жоўтымі кветкамі, 9. палац у Вене, 10. падбярозавік, 14. Пятрас, літоўскі пісьменнік (1909-47), 18. асушаны і абрабляемы ўчастак маршаў, 19. нясе на сабе лісце, кветкі і плады, 20. пад саркафагам у Чарнобылі, 21. наём у часоў карыстанні.

Вертыкальна: 1. вялікая лясная птушка сямейства цецерукоў, 2. падсмажаныя лустачкі хлеба (мн. лік),

У нашу абору не пусцім памору

Новы год у гэтым годзе думаем правесці ў вёсцы маёй Агаты, значыць, у Белавежы. А ўсё гэта па прычыне неўрознасці нашай сучкі Анціпкі. У апошні раз, як толькі началі над Беластокам узрывацца феерверкі, наша жывёлка ўзвыла, палахліва скурчылася, уцякла ў ванную, забілася сваім рудым целам пад ванну і загадала яшчэ зачыніць дзвёры, а аконца з вынятай краткай, кудою яна можа сама выходзіць, я затуліў падушкамі, каб не чуць Анціпчыных енкаў. Наша бедная сучачка каля двух тыдняў з таго пераляку нічога не ела, піла толькі ваду, і то глыбокай ноччу. Мы ж таксама тады пашалелі, помніце? Агата накупіла столькі вады, кансерваў, хлеба, спалоханая камп’ютэрным псіхозам, што было ледзь праісці па хаце. А тут жа пачынаецца новае стагоддзе! Новае тысячагоддзе! А тысячу гадоў таму таксама агарнуў калісьці псіхоз чакання канца свету, хоць больш чым палова жыхароў Зямлі і не ведала, што ў ту зімовую і глухую ноч мудрацы і прарокі рознай масці чакаюць чагосьці векапомнага, пасля чаго і быту нашага не будзе, а мо і космас раструшыцца на кавалкі, а пекла разгарыца вогненным морам... Праўда, усё тое, што пасля пражыло чалавецтва, не назавеш іначай як пеклам, але ніхто іншы гэтага не ўчыніў, як самі людзі.

Калі я хачу ўгнявіць Агату, пачынаю ад Адама і Евы. Ад Раю. Як то праз Еву пачаўся грэх. І выгналі нас усіх з таго Раю, дзе было нам добра без ведання што кепска, а што добра. Жылі б мы ў нявіннасці, не адно тысячагоддзе, а Зямля квітнела б. Ды мо крыху нудна было? Ой, грашу!

Усё з-за інтэрпрэтацыі дзеянняў і запісаў. У пісаннях святых і іншых. Хоць бы ў нас. Бізнесмену, вядомому ў Варшаве і ўсёй Польшчы (на яго вырабах-

дэталях працуць суперсучасныя мышны) адзін з ідеалізатораў іншай плыні прыпісвае мала што ўрэднасць харектару, але і то, што дзякуючы групцы вапішчых пра свае медалі ды спрацаўніцтва рукі заслугістай зрабіўшы ён вядомым бізнесменам у адным здачоўчым мястэчку на Усходнім Сяне. Хоць кожны, хто пастаянна успамагае Маўзалей (ахвяруе на гэта грошы) аўтаматычна з’яўляецца членам Камітэта пабудовы маўзала, дзякуючы яму пляўком: збытак ласкі. Ад чайго імя выказвающа? I Мікіта Дрозд гэтак нядаўна напісаў, ну, пра той збытак. Мікіта стараецца, а яго калега, таксама з птушынага роду, так выказваецца пра таго Дрэзда: „Гэты?! Ён яшчэ горшы за гэтага Сойку!” Словам, у сваё гніздо какаем. Не дзіў, што муры валяцца, бо г...о надта ж едкае рэчыва, і не адзін старжытны мур не таранамі развалены, толькі памётам.

Псіхоз — небяспечны налечаны. Але яго не вылечыш так проста. Адзін чалавек, агорнуты фобіяй, зачыніца, будзе душыць той ляк у сабе. Але калі збярэцца групка накачаных адной думкай пра варожы свет за дзвярыма, які толькі чакае, каб чавіць і нішчыць іхныя каштоўнасці, то кожны, хто стукае ў дзвёры, будзе палічаны тымі зачыненымі пераляканымі праведнікамі за ворага народа. Забіць, застрэліць, выгнаць такога! Нічога, што ён дасць *naniu*, што яго можна даць як бязвольную карову і мець з таго і малако, і грошы. І самі не нап’емся, і назавем ту „карову” шалёнай, бо занадта... „заходнюю” яна, нетутэйшая ў сваёй быдлячай цязе не стаяць на ланцузе. Зробім сабе рай у нашай аборы, пастаўленай дзеля нашаскага добра, а ўсіх непаслухмяных прагонім. Хайдыаць прыбытак іншым.

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцепанюк. Свае прапанавы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

24 выпуск, 16.12.2000 г.

1	2	179	Крыўі, „Царкоўка”
2	4	163	Ріма, „Дакуль мы будзем”
3	3	152	Сонца Мао, „Гэта твой шлях”
4	1	149	Ріма, „Прывык”
5	5	120	Р.Ф. Брага, „Я бачу цябе”
6	8	112	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
7	7	95	Р.Ф. Брага, „Я чакаю”
8	18	87	Кардон, „Званы”
9	9	82	Н.Р.М., „Катуй-ратуй”
10	10	80	Зэт, „Гэй, славяне”
11	6	76	Лешчу, „Новае стагоддзе”
12	—	73	Р.Ф. Брага, „Сляпы”
13	—	70	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
14	19	69	Р.Ф. Брага, „Паўночны блуз”
15	20	68	Кардон, „Айчына”
16	—	66	Ілона, „Вядро”
17	14	59	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
18	12	58	Deviation, „Сустрэнемся на барыкадах”
19	17	53	Н.Р.М., „Простыя слова”
20	—	52	А. Памідораў, „Няміга”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаюцца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.